

מדירות נעולות למרחב הציבורי: תופעת הסחר בנשים
וגלגוליה בעבר ובהווה

من شقق مغلقة إلى الحيز العام: ظاهرة الإتجار بالنساء وتسلسلها في
الماضي والحاضر

From Locked Apartments to the Public Space:
The Phenomenon of Trafficking in Women in the
Past and Now

ענבל וילמובסקי

عنبال فيلموبسكي

Inbal Wilamovsky

נובמבר, 2016

תוכן עניינים

2	מדירות נעולות למרחב הציבורי: תופעת הסחר בנשים וגלגוליה בעבר ובהווה
2	תודות
3	תקציר
4	מבוא
6	מהלך מתודולוגי
6	המאבק הציבורי לצמצום תופעת הסחר בנשים
11	הקשר בין סחר בנשים ובין הזנות המקומית
20	נשים הנכנסות עם אשרת שהייה זמנית של תיירות
23	'כלות בהזמנה' הבאת נשים לישראל לצורך קשר נישואין לכאורה
27	נשים ללא מעמד של אזרחות מהגרות עבודה ומבקשות מקלט
29	סיכום והמלצות להמשך
32	ביבליוגרפיה
35	من تُثَقِّق مغلقة إلى الحيز العام: ظاهرة الإتجار بالنساء وتسلسلها في الماضي والحاضر
35	مختصر
37	مقدمة
39	ملخص وتوصيات للعمل مستقبلاً
44	The Phenomenon of Trafficking in Women: From Locked Apartments to the Public Space
44	Abstract
45	Introduction
47	Conclusion and Recommendations

מדירות נעולות למרחב הציבורי: תופעת הסחר בנשים וגלגוליה בעבר ובהווה

תודות

דו"ח זה מבוסס על ניסיון השטח של הפרויקט למאבק בזנות ובסחר בנשים בארגון אשה לאשה והינו פרי עבודה משותפת רבת שנים של העוסקות במלאכה בארגונים שונים. ברצוני להודות לצמרת הרשקו רכזת הפרויקט על הליווי הצמוד והמפרגן בכתיבתו. עוד אני מודה מקרב לב לנשות הצוות של אשה לאשה, ד"ר שרי אהרוני, ד"ר חנה ספרן ועו"ד ריטה חייקין, לשעבר רכזת הפרויקט על הסיוע במידע רלוונטי מן השטח ומן הספרות, על הליווי ועל הקריאה המדוקדקת של הדו"ח בשלבים שונים. תודה גם לעו"ד מירית קרוגליאק ולזוהר אפרון לשעבר רכזות הפרויקט אשר ליוו אותי במאור פנים בתחילת התהליך.

כמו כן, ברצוני להודות לכל הנשים הנפלאות שסייעו לי במידע והאירו עבורי זוויות שונות להתייחסות. ראשית, לנשים בזנות ולשורדות זנות, שאינן מעוניינות להיחשף אך השיחות איתן הן תמיד מלמדות ומאתגרות את המחשבה והן עבורי המומחיות בתחום. שנית, נשים פעילות בארגונים השונים: אמי סער - מנהלת תחום המאבק בסחר בבני אדם וקשרי ממשל, המוקד לעובד זרים (כיום המרכז לפליטים ומהגרים), מיכל לייבל – לשעבר מנהלת המטה למאבק המאבק בסחר בבני אדם, מטעם משרד המשפטים לשעבר מתאמת בסחר בנשים, מירב שמואלי ומחליפתה, עו"ד דינה דומיניץ, ביאטריס כץ רוז, מנהלת מרכז לנשים הנמצאות במעגלי הזנות: "אופק נשי" ויועצת ראש העיר למעמד האשה בעיריית חיפה, נעמה ריבלין מנהלת מקלט לקורבנות הסחר בנשים, מקלט מעגן, יסמין כונפינו מנהלת סלעית נגה שילוח-מרפאה ניידת חיפה, אורי עייק, ממלא מקום מנהלת מרפאת לוינסקי ויעל גור מנהלת המרפאה בפועל, רעות גיא -מנהלת תחום קצה ונערות בעמותת עלם לנוער בסיכון, עידית הראל שמש -מייסדת ומנהלת מיזם "מיתוס, ליום שאחרי הזנות": הסברה לשינוי תודעה ביחס לזנות וקידום החוק לאיסור צריכת זנות, יעלה להב רז -חוקרת ומרצה באוניברסיטת ברן גוריון בנגב ובמכללה האקדמית תל אביב, עדה פליאל טרוסמן לשעבר ממונה על הטיפול בנשים במשרד הרווחה וכיום חברת ועדת ההיגוי של הפרוייקט בארגון אשה לאשה ויו"ר הוועד של הארגון, נעמי לבנקרון לשעבר מנהלת משפטית של מוקד סיוע לעובדים- זרים בתל אביב ומרכזת הקליניקה בנושא סחר בנשים בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית אשר ליוו אותי במאור פנים בתחילת התהליך.

החל מראשית שנות התשעים ועד אמצע שנות האלפיים, הייתה ישראל אחת ממדינות היעד העיקריות של סחר בנשים משטחי ברית המועצות (ברה"מ) לשעבר. החל משנת 2007, ניכר כי תופעת הסחר בנשים ירדה באופן ניכר וב- 2012 ישראל עלתה לדירוג הגבוה ביותר של דוח מחלקת המדינה האמריקאית העוקב אחר המאבק בסחר בתוך המדינות השונות בעולם. מטרתו של דו"ח זה הינה לסקור את המאבק הציבורי כנגד הסחר בנשים שנערך בישראל בשנות האלפיים ולהצביע על הצלחותיו ועל השלכותיו. כמו כן, לאור הטענות על צמצום התופעה ולנוכח הניסיון מן השטח, מטרתו של דו"ח זה לייצר מסגרת מושגית חדשה לבחינת המצב כיום על מנת להמשיך ולהאיר את נקודות העיוורון החברתיים ביחס לאלימות וניצול של נשים כ'סחורה מינית'. לאור הסקירה ניתן לומר כי המאבק הנקודתי בסחר בנשים שהתרחש בתחילת שנות האלפיים נחל הצלחה מסוימת כתוצאה משיתוף פעולה בין ארגוני זכויות אדם ובין המדינה. מדינת ישראל עלתה בדירוג של דו"ח מחלקת המדינה האמריקאית עד לרמה הגבוהה ביותר. ההצהרה כי במדינת ישראל אין סחר בנשים נשמעת בקרב גורמים רשמיים ומקבלת משנה תוקף לאור המצב. כיום נראה כי התופעות המזעזעות של סחר בנשים שבהן חזינו בעבר, אינן קיימות. יחד עם זאת, אין באפשרותנו לעצום עיניים ולהתעלם מאופניו החדשים של הסחר ומהקשר ההדוק של התופעה עם תופעת הזנות המקומית. כך נסקרו אופניו החדשים של הסחר כגון, הרחבה של תעשיית המין המקומית, הכנסת נשים לישראל עם אשרות תיירות, הבאה של נשים באמצעות נישואין וניצול נשים זרות ופליטות. נראה כי בעקבות צמצום הסחר כפי שהיה מוכר, זירת הזנות המקומית התרחבה ואליה ממשיכות להיכנס מדי יום נשים ישראליות, בהן מהגרות מבריה"מ לשעבר, נשים ערביות, טרנסג'נדריות, קטינות, גברים ועוד. נוסף על כך, שתי תופעות שראוי לשים אליהן לב הן נשים הנכנסות על אשרת תיירות לתקופות קצרות ונשים המיובאות לישראל ככלות ולעיתים עלולות ליפול קורבן לניצול מיני ולאלימות. תופעה נוספת הראויה למתן תשומת לב הינה נשים אשר כבר נמצאות כאן שנים רבות מתקופות בהן נסחרו וכן נשים מבקשות מקלט אשר נאנסו ועברו התעללות במחנות העינויים בסיני, אשר חלקן נאלצות לשלם את דמי הכופר ולשרוד דרך הזנות. בכל המקרים הללו הנשים הן שקופות, ואינן נראות לעין כנשים ללא מעמד של אזרחיות כך שהן פגיעות מאד לאימונים על חייהן ותנאי חייהן ולניצול מיני שהינו בבחינת סחר. לאור זאת, יש להמשיך ולפעול לצמצום הזנות מתוך מודעות למצבן של הנשים בזנות, ומתוך הקשבה לנשים בזנות ולצרכיהן ומתן כבוד לרצונן בכל הנוגע לתנאי חייהן. יש להמשיך לשתף פעולה בין ארגונים ובין מוסדות ממשלתיים כגון משרד המשפטים, המשטרה והפרקליטות, על מנת להיאבק בתופעת הזנות תוך סיוע מיטבי לנשים ומתוך הבנת מורכבותה של הזירה על גורמיה השונים. יש לצרף עוד גורמים למאבק כגון משרד התיירות, משרד הפנים, רשות שדות התעופה ועוד. כן יש להאיר גורמים נעלמים כגון הסרסורים ומניעיהם הכלכליים בנוגע לסחר וזנות וכן צרכני המין שאינם זוכים להתייחסות כמי שמניעים את התעשייה ומזינים אותה בניצול מצבן של הנשים. נוסף על כך יש להאיר זירות חדשות בהן מתנהל הסחר למטרות הזנות ומיוצרת לו לגיטימציה כגון הזירה הווירטואלית והמרחבים השונים בהם מתנהלת הזנות בפועל (מועדוני חשפנות, דירות דיסקרטיות, מכוני עיסוי, ליווי וברחוב).

החל מראשית שנות התשעים ועד אמצע שנות האלפיים, הייתה ישראל אחת ממדינות היעד העיקריות של סחר בנשים משטחי ברית המועצות (ברה"מ) לשעבר. באותה תקופה התפתחו בערים מרכזיות בישראל אמצעים שונים לקיום תעשיית מין, כגון דירות דיסקרטיות, מכונים שונים ושירותי ליווי, אשר בהן שועבדו ונוצלו נשים אשר הגיעו ממזרח אירופה במטרה להרוויח מעט יותר ממה שהתאפשר להן בארצות המוצא שלהן. חלק מהנשים הגיעו לישראל כקורבנות סחר וחלק היגרו לישראל והידרדרו לזנות לאחר הגעתן (ספרן וחייקין 2013). נשים רבות שהובאו לישראל בידי סוחרים וסרסורים נקלעו למעגל של אלימות אכזרית כפי שתיארה אילנה המרמן (2004) את קורותיהן ובתקופת השיבה שלהן לארצות המוצא. תופעת הסחר בנשים אל ישראל הייתה חלק מהפריחה המחודשת¹ בסחר בנשים לבנות בעולם המערבי כולו וקשורה באופן בלתי נפרד להבניית הגבריות והצורך בשליטה של גברים בעולם המתועש והעשיר בנשים עניות מארצות חסרות משאבים (Bertone, 2000; Hughes, 2000). תעשיית המין העולמית התפתחה גם כתוצר של תהליכי הגלובליזציה, אשר יצרו שוק מסחרי ותרבותי גלובלי ואחיד, אשר הצמיח שוקי מין נגשיים, שבהם יש ביקוש רב לנשים זרות. (Altman, 2001) תופעה תרמו, במידה ניכרת, התפרקותה של ברה"מ, הזעזועים הכלכליים והחברתיים שנלוו לה והגירתם של למעלה ממיליון בני אדם לישראל, שהקלה על כניסת הסוחרים והקורבנות כאחד. אך מעל לכל, תרמה להתפתחותה של תופעה זו הלגיטימציה הקיימת בחברה הישראלית לקניית שירותי מין בכסף, כמו גם אדישותה ובורותה של החברה לעצם קיומה של התופעה (ונדרברג, 1997; לבנקרון ודהן, 2003; Chaikin & Safran, 2011).

פרויקט המאבק בזנות וסחר בנשים של 'אשה לאשה' התמקד מאז שנת 2001 בעבודה עם נשים נסחרות ובמאבק למיגור התופעה. במהלך שנות פעילות הפרויקט, התקבלו פניות וניתנו מענה ותמיכה לכ-1600 נשים שנסחרו לישראל, רובן צעירות בגילאי 19-33, כמחציתן אמהות חד הוריות, פרודות או גרושות. רובן לא ידעו כי הן מיועדות לשהות בתנאי ניצול מחפירים בשוק המין ולא תיאררו לעצמן מה הגורל הצפוי להן. מרבית הנשים שהגיעו לקבל סיוע במסגרת הפרויקט מאז שנת 2001, היו ממדינות מזרח אירופה אוקראינה, רוסיה, בלרוס, מולדובה ואחרות (ספרן וחייקין, 2013). מלבדן נסחרו לזנות בישראל גם נשים ממדינות אסיה שבגוש הסובייטי מרביתן מאוזבקיסטאן ומקצתן מקזחסטאן. נשים ממדינות נוספות אשר נפלו למלכודת הסחר, אך בהיקפים קטנים יותר, הן אזרחיות המדינות הבלטיות או מדינות שלא היו חברות בברה"מ. הנשים שנסחרו לזנות מארצות חבר העמים, הועברו לישראל בשתי דרכים עיקריות האחת, דרך "ארץ מעבר" אחת או יותר, כגון מצרים אשר דרכה נכנסו מרבית הנשים לארץ, השנייה, הדרך הנפוצה פחות הייתה הגעה בטיסה ישירה מארצותיהן למדינת ישראל (לבנקרון ודהן, 2003). דרך שלישית ושכיחה אף פחות, הייתה הגעה דרך הים באמצעות יאכטות פרטיות, כאשר הנשים היו מוחזקות ומוברחות כשהן כלואות בתא העוגן (ספרן וחייקין, 2013). לפי הערכות המשטרה בשנת 2002 שהו בישראל בין 1,000 ל-3,000 נשים זרות שנסחרו למטרות זנות ופעלו בה 400-300 'מכוני ליווי' ו'בתי בוש' (רבינוביץ, 2013) החל מ-2007, ניכר כי תופעת הסחר בנשים ירדה באופן ניכר לאור הצלחתו של המאבק בסחר בנשים שהובל בשנים 2001-2006, על ידי ארגוני נשים וארגונים לזכויות אדם בשיתוף פעולה עם חברת הכנסת זהבה גלאון וזכה לבסוף לשיתוף פעולה עם המשטרה, הפרקליטות, משרד המשפטים ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים (ספרן וחייקין, 2013).

¹ להרחבה בתופעה ממבט היסטורי ראו מאמרו של אלרואי (2013) בנושא זנות וסחר בנשים בראשית

בשנים שחלפו מאז, שבה ועולה הטענה כי 'אין סחר בנשים בישראל' היות ותופעות הסחר כפי שהיו מוכרות בתחילת שנות האלפיים צומצמו ולעיתים נדמה כי נעלמו. לראיה, דו"ח מחלקת המדינה האמריקאית לשנת 2016 קובע כי מדינת ישראל עומדת באופן מלא בסטנדרטים המינימאליים למיגור הסחר בבני אדם וכי ממשלת ישראל ממשיכה להפגין מאמצים חזקים לזיהוי ולהענקת שירותי הגנה לקורבנות כל סוגי הסחר (Department of State, 2016).

יחד עם זאת, נראה כי צמצום תופעות הסחר כפי שהיו מוכרות, הביאו איתם דפוסים חדשים ומתוחכמים של ניצול נשים למטרות זנות. לכן, מן הראוי לסקור את המאבק הציבורי כנגד הסחר בנשים ולהצביע על הצלחותיו והשלכותיו, כמו גם לייצר מסגרת מושגית חדשה לבחינת המצב כיום על מנת להמשיך ולהאיר את נקודות העיוורון החברתיים ביחס לאלימות וניצול של נשים כ'סחורה מינית'².

² דו"ח זה מתמקד בסחר בנשים. יחד עם זאת, תופעת הסחר בבני אדם היא נרחבת ברחבי העולם ובישראל בפרט ויש לה פנים שונות. להרחבה בתופעת הסחר, ראו דו"ח סחר בבני אדם בישראל לשנת 2015 של המוקד לפליטים ולמהגרים (רוזן וקוטנר, 2016). ראו נתונים גם באתר של המוקד לפליטים ולמהגרים: סחר בבני אדם - <http://hotline.org.il/human-trafficking/trends-in-human-trafficking-in-israel>

מטרת הדו"ח הינה סקירה היסטורית של המאבק בסחר בנשים והצבעה על נקודות החוזקה והחולשה שלו כמו גם הצבעה על דפוסים חדשים של סחר בנשים והקשר הישיר שלהם לזנות המקומית. בניסיון להעריך את המצב הקיים היום בכל הנוגע לסחר בנשים ולזנות, נאספו נתונים מתוך פרסומים רשמיים של משרדי הממשלה שעסקו בתחום, נתונים של משטרת ישראל ונתונים מארגונים ועמותות. נסקרו פרוטוקולים של ועדות כנסת וקטעי עיתונות רלוונטיים ובנוסף רואיינו נשים וגברים אשר עובדות בארגוני השטח השונים כגון: פרויקט מאבק בזנות ובסחר בנשים בארגון אשה לאשה מרכז פמיניסטי חיפה, המוקד לעובדים זרים מרכז לנשים הנמצאות במעגלי הזנות "אופק נשי" וסלעית, מקלט לקורבנות הסחר בנשים מקלט "מעגן", המרפאה הניידת ומרפאת לוינסקי משרד הבריאות, מכון תודעה ועלם.

המאבק הציבורי לצמצום תופעת הסחר בנשים

תופעת סחר בנשים לצורך ניצולן הגופני, הנפשי והרוחני, עלתה לראשונה לתודעת הציבור בישראל בשנת 1997 עם פרסום דו"ח של שדולת הנשים בישראל (ונדרברג, 1997). בהמשך זיהו ארגונים נוספים את מגמת הסחר והוקמה קואליציה של ארגונים לא ממשלתיים שמטרתה מאבק בתופעה תוך הפצת המידע שנאסף לגבי מימדי התופעה וחומרתה. ב-1998 גילו לראשונה פעילות המוקד לפליטים ולמהגרים ניצולות סחר שישבו בכלא נווה תרצה לפני גירושן מהארץ. שנה לאחר מכן בשנת 1999 ארגן מוקד הסיוע לעובדים זרים ביקורים וראיונות עם ניצולות סחר שהיו כלואות בנווה תרצה לשתי חוקרות מטעם ארגון זכויות האדם הבינלאומי אמנסטי אינטרנשיונאל (רוזן וקוטנר, 2016). מפגש זה היווה את הבסיס לדו"ח שיצא בשנת 2000 על ידי אמנסטי אינטרנשיונל שחידד את חומרת המצב בפני הציבור והשלטון, אך לא הצליח להביא לשינוי במדיניות הרשמית של מדינת ישראל.

השינוי המיוחל בהתייחסות הרשמית של המדינה לתופעת הסחר בנשים התרחש רק לאחר פרסום דו"ח חמור של מחלקת המדינה האמריקאית על מצב הסחר בנשים בעולם ובישראל בפרט (Trafficking in People Report, 2001 - TIP) לשנת 2000 קורבנות הסחר נחשבו לנשים עברייניות, מעצם הימצאותן בארץ ללא היתר ובניגוד לחוקי ההגירה. רובן גורשו מהמדינה, ובהעדר נהלים ברורים לגבי נתינת סיוע, חלקן הגדול לא זכו לקבל לפני או במהלך תהליך הגירוש כל סעד או סיוע. המצב השתנה בהדרגתיות בעקבות פרסום דו"ח TIP בשנת 2000. הסוקר את היקפי ואפיוני הסחר בבני אדם בעולם באותה שנה, החל להתפרסם כאשר ארה"ב החלה למיין ולדרג את המדינות השונות בעולם על פי מאבקן בתופעת הסחר.

בדו"ח זה, דורגה ישראל בקטגוריה השלישית והאחרונה Tier 3 מבין מדינות רבות בעולם. משמעותו של הדירוג הבעייתי בדו"ח הייתה סכנה לתמיכה האמריקאית בישראל, אשר הניעה פעולה רחבת היקף לצמצום ולמיגור תופעת סחר בנשים בישראל בשנים שלאחר מכן. המצב החדש שנוצר במסגרת האיום לפיו ישראל תהיה עלולה לאבד את הסיוע האמריקאי, מתוקף הגדרתה כמדינה אשר אינה נאבקת בסחר בנשים, הביא לשינוי בחוקים ובנהלים מיקומה של ישראל בתחתית קטגוריות הדירוג, הובילו למספר שינויים חיוביים בארץ (ספרן וחייקין 2013; רוזן וקוטנר, 2016). כחלק מהשינויים אלו, החלה לפעול בשנת 2000 ועדת חקירה פרלמנטארית שמטרתה היו מיגור תופעת הסחר בנשים וסיוע לנשים הנסחרות בעקבות הביקורת, בשנת 2000 תוקן חוק העונשין (באמצעות סעיף 203 א, אשר בוטל לבסוף) (תיקון מס' 56), תש"ס-2000, על מנת שיכלול במפורש איסור על סחר בבני אדם וישית על הסוחרים עונשים כבדים (עציוני, 2013; רבינוביץ

2013 א.). בחודש דצמבר 2002 הגישה הועדה דו"ח ביניים בנושא, בו בחרה להתמקד בהיבטים המשפטיים ובנתינת מענה אופרטיבי למאבק בתופעה, בעיקר באמצעות חקיקה מקיפה בשורה של נושאים קשורים (ספרן וחייקין 2013). כמו כן הוקם צוות בינמשרדי להתמודדות ומעקב עם תופעת הסחר בנשים לעיסוק בזנות שפרסם המלצותיו בנובמבר 2002. אחת מהמלצותיו היתה הקמת מקלט לנשים קורבנות סחר. רוב הנשים אשר מוגדרות ומזוהות לפי הנוהל כקורבנות סחר זכאיות כיום לסיוע וליווי משפטי ואחר.

בהתאמה, דורגה ישראל החל משנת 2002 ועד ל-2011, בדו"ח המדינה האמריקאית ברמה השנייה Tier 2 וצוינו מאמציה המשמעותיים להיאבק בתופעת הסחר בבני אדם, אם כי נכתב שמאמצים אלה עדיין אינם מספקים. בשנת 2003, יזמה ועדת החקירה הפרלמנטאית את עריכתו של סקר שבחן, לראשונה בישראל, את מודעות הציבור ועמדותיו הערכיות כלפי התופעה ותפיסת הקשר בין סחר בנשים לפגיעה בזכויות אדם. תוצאות הסקר הצביעו על כך שבתודעה הציבורית בישראל, הסחר בנשים לא התקשר כמעט להפרה של זכויות אדם, אלא נתפס כחלק מבעיית העובדים הזרים במדינה, ונחשב כעבירת מוסר יותר מאשר כהפרה של זכויות אדם. ממצאי הסקר העידו על עיוורון הציבור בכל הקשור לשמירה על כבוד האדם, חירותו וזכויותיו ועל ניכור של החברה הישראלית כלפי מי שאינו ישראלי (הלר, 2003).

השינוי התודעתי האיטי התבטא גם בקשיים באכיפתו של החוק ומדיניות ענישה סלחנית כלפי מפיריו. לסוחרים הנשים שנענו לביקוש מצד צרכני הזנות היה מקום חשוב בהפיכת התופעה למקור בלתי נדלה של רווחים שהמשיך להניע את התופעה, כל עוד לא ננקטו צעדים קשים כנגדה (Levenkron, 2007) למרות שהחוק קבע עונש מקסימום של 16 שנות מאסר על עבירת סחר בנשים, העונשים שנפסקו בתחילה כנגד הסוחרים באותם ימים היו מזעריים ושיקפו את חוסר המוטיבציה של המשטרה לפתוח בחקירות ולפעול בתחום זה. השינוי המכריע התרחש דווקא בהקשר אחר כאשר בדצמבר 2003 נהרגו שני אזרחים חפים מפשע במהלך ניסיון חיסולו של עבריין מוכר על ידי כנופית פשע. חומרת המקרה הביאה להחלטה של ראש הממשלה ומפכ"ל המשטרה דאז להילחם ביד קשה נגד העבריינות והפשע המאורגן בישראל. כחלק ממדיניות חדשה זו, החלה המשטרה בפשיטות רבות על מכונים, משרדי שירותי ליווי, עסקי הימורים בלתי חוקיים ודומיהם. בתקופה בת שנה אחת נפתחו כ-650 תיקי סחר בנשים. מתקני הכליאה של מנהלת ההגירה התמלאו בנשים נסחרות שהמתינו לתעודת המעבר שלהן. לחלק מהנשים היוותה שהות זו תקופת "הרהור", שבמהלכה ולאחריה הן אזרו אומץ והביעו הסכמה למסור עדות נגד הסוחרים (ספרן וחייקין, 2013).

בשנים 2001-2006 הסתיים הדיון המשפטי ב-141 תיקים שבהם אישומי סחר (כנגד קצתם או כללם של הנאשמים באותם התיקים); מספר הנאשמים שכתב האישום בעניינם כולל עבירה לפי סעיף 203 א או 203 בתקופה זו היה 261. מספר הנאשמים הכולל בתיקים שבהם אישומי סחר – ובכלל זה נאשמים הכלולים בתיק אף שאינם מואשמים בעבירת סחר אלא בעבירות נלוות (סרסרות למשל) היה בתקופה זו 301 (טרואן, 2008). כמו כן, בראשית שנות האלפיים ועד שנת 2004, לא הייתה בישראל אף מסגרת טיפולית בה יכלו הנשים לשהות בזמן עדותן נגד הסוחרים. כך נראה כי עד דצמבר 2004 נתפסו קורבנות הסחר כאשמות במצבן ואף כעברייניות. על פי חוקי המדינה, המשטרה לא יכלה לעצור את הנשים עקב היותן בזנות מפני שזו איננה עבירה על החוק, אך היא יכלה לעצור אותן בגין שהות בלתי חוקית בארץ וכך עשתה. מתקני הכליאה בארץ היו מלאים באותה תקופה בעובדות זרות ששהו בארץ שלא כדין. רוב הנשים נעצרו בפשיטות רבות של משטרת ישראל על מכונים ובעקבות כך. נוצר צורך דחוף במציאת תקציב למימון השהייה של הנשים הנסחרות עד הסדרת מסמכיהן ועזיבתן את הארץ.

לאחר שמדינת ישראל נאלצה לשים על סדר היום את המאבק בסחר בנשים, הטיפול בנושא התקדם והשתפר. לראייה, בשנים 2003-2004 טופלו בכל שנה כ-350 נשים על ידי אשה לאשה, בעוד שבשנת 2005 החלה ירידה משמעותית

בכמות הנשים הנסחרות כך שהפרויקט סייע לכ - 175 קורבנות סחר (מתוך מאגר מידע של הארגון אשה לאשה מרכז פמיניסטי-חיפה). בשנת 2004 משרד הרווחה החל להפעיל באמצעות עמותת קש"ת את מקלט 'מעגן' לקורבנות סחר בנשים, הראשון מסוגו בארץ³ כשהוא ממומן ומפקוח על ידי המדינה (הקר וכהן, 2010). המקלט תוכנן והופעל בהובלתה של עדה פליאל טרוסמן שהייתה אז ממונה על הטיפול בנשים במשרד הרווחה וכיום היא חברת ועדת ההיגוי של הפרויקט למיגור הזנות והסחר לזנות בארגון אשה לאשה ומשמשת כיו"ר הוועד של הארגון.

עם הזמן והניסיון המצטבר, הפך המקלט לקורבנות הסחר בנשים שמופעל על ידי מדינת ישראל מקום קשוב ומודע לצרכים הייחודיים של הנשים שהועברו לשם. כחלק מההתקדמות והשינוי במדיניות, קיבל המקלט לא רק נשים המשמשות עדות בתיקי סחר, אלא אף את מי שנסחרו אך לא הסכימו להעיד או לשתף פעולה עם משטרת ישראל מתוך חשש כלשהו לחייהן ולחיי משפחותיהן, וזאת מתוך כוונה לאפשר לקורבנות סיוע ראשוני מבלי להתנות זאת בשיתוף פעולה עם רשויות החוק, תוך תקווה כי בעתיד האשה תבחר לעשות כן על אף חששותיה. על פי הנוהל הקיים יש להעביר למקלט כל אשה שזוהתה על ידי רשות ההגירה בעת מעצרה כקורבן סחר, ואין לה מקום במתקן כליאה. הוראה זו מבטיחה כי קורבנות סחר ששחררו ממתקן מעצר לא יושלכו לרחוב חסרות אמצעים ותמיכה (הקר וכהן, 2010; ספרן וחייקין, 2013).

בנוסף, החלו נשים נסחרות לקבל ויזת עבודה לתקופת עדותן, והן יכולות לבקש את הארכתה של זו לשנה או שנתיים גם לאחר סיום עדותן בבית המשפט. גם נשים שלא העידו קיבלו אשרת שהיה במסגרת אשרת שיקום ויש להן זכות להאריך את השנה לשנה נוספת. הנשים הנסחרות היו זכאיות לסיוע משפטי אשר ניתן לאשה ללא תשלום, כולל סיוע בהגשת תביעה אזרחית כספית נזיקית נגד הסוחר/הנאשם בגין נזק נפשי ובגין אי תשלום כל חובותיו לאשה. במסגרת השהייה המקלט, מחויב משרד הבריאות בהענקת ביטוח רפואי חנימ לאשה נסחרת, ובמקרים מסוימים אף ניתן סיוע רפואי ללא עלות גם לנשים שנשארו בישראל מטעמים הומניטאריים ואינן נמצאות במקלט (ספרן וחייקין, 2013). באוקטובר 2006 הוכנס תיקון משמעותי לחוק העונשין, אשר שינה לחלוטין את התייחסותה של מדינת ישראל כלפי התופעה; **חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה), התשס"ז 2006** הרחיב את הגדרת הסחר לכלל הגדרה מקיפה יותר של סחר בבני אדם, ששיקף תפישה המבקשת לקשור בין איסורים שונים כמו סחר בבני אדם למטרות עבדות, עבודות כפייה, סחר באיברים ועוד. התיקון לחוק (תיקון מס' 91) (איסור סחר בבני אדם), התשס"ו - , 2006 קובע כיום בסעיף 377 א(ד) כי "סחר באדם" ייחשב למכירה או קניה או עשיית עסקה אחרת באדם, "בין בתמורה ובין שלא בתמורה". החוק קבע הסדר המאפשר נטילת כספי סוחרים ורכושם (חילוט), וקבע שיש להקים קרן ייעודית שאליה יועברו כספי סוחרים שיושגו בדרך זו וכן תשלומי קנסות שיטיל עליהם בית משפט. מטרות הקרן, כפי שנקבעו בחוק, היו מאבק בסחר, שיקום קורבנותיו, מניעתו ופיצוי קורבנות שלא עלה בידיהם לקבל את הפיצוי שפסק להם בית המשפט מן הסוחר. לראשונה נקבע גם בחוק הישראלי כי שופטים שיבחרו לא לפצות את קורבנות העבירה יידרשו לנמק מדוע. בשנת 2006 הוקמה ועדת מנכ"לים קבועה לעיצוב מדיניות בנושא המאבק בסחר בבני אדם וכן הוקמה היחידה לתיאום המאבק בסחר בבני אדם כיחידה עצמאית במשרד המשפטים, המתאמת את פעולות רשויות הממשלה השונות בנושא, בראשותה של עו"ד רחל גרשוני ובהמשך ניהלה את היחידה ד"ר מירב שמואלי, עו"ד. בין השאר, עסקה היחידה בסחר למטרות זנות וניצול מיני, בעבדות ועבודת כפייה, ובסחר למטרות נטילת איברים (רבינוביץ, א 2013).

³ חמש שנים לאחר מכן ב- 2009 הוקם באופן דומה מקלט 'אטלס' לגברים קורבנות עבדות וסחר לעבדות ולעבודות כפייה (הקר וכהן, 2010).

בחודש ינואר 2007 הכריז ראש הממשלה, אהוד אולמרט, בהודעה בכנסת, על מתן תקציב ייעודי לטיפול וסיוע לנשים בזנות. הודעה זו היתה שיאו של תהליך שכחלק מפירותיו ניתן למנות יחס משופר של הרשויות לטיפול בנושא הזנות בישראל. בחודש יולי באותה שנה אישרה ועדת המנכ"לים את התוכנית הלאומית למאבק בסחר בבני אדם למטרת זנות. שינוי נוסף בהתייחסות המדינה לנושא סחר בבני אדם התבטא בכך שברוב המקרים כאשר אשה נעצרה במהלך פשיטה על מכון (ובמקרים אחרים בהם מתעורר חשד כי אשה מסוימת היא קורבן של סחר בנשים), אנשי המשטרה ורשות ההגירה פנו לארגונים המטפלים בנשים נסחרות מיוזמתם, בבקשה לדבר עם האשה ולסייע בתהליך הזיהוי כקורבן סחר, הנדרש לשם אישור העברתה למקלט (ספרן וחייקין, 2013). בשנת 2008 נרשמה התקדמות נוספת עם תיקון לחוק סיוע משפטי (1972) המחייב את המדינה לספק סיוע משפטי לנפגעי סחר בבני אדם והחזקה בתנאי עבדות. במקביל פרסם משרד הפנים הנחיות להענקת אשרת שהייה זמנית לקורבנות סחר. במהלך אותה שנה האריך משרד הפנים את אשרת שהייה של 27 קורבנות סחר בבני אדם וקבע כי לאשה ישנה זכות לבקש אשרת שיקום לאחר סיום אשרת שהייה בתום שנה.

בשנת 2009 הותקנו תקנות המאפשרות חילוט רכוש גנוב מידי הסוחרים והקמת קרן פיצויים שתוכל לשמש לפיצוי קורבנות או לתמיכה בגופים ממשלתיים ולא ממשלתיים המסייעים לקורבנות סחר בבני אדם. אם כן, מאז שנת 2006 ואילך הצטמצמה התופעה של סחר בבני אדם למטרת זנות בישראל. אם בשנים 2002-2011 דורגה ישראל בקבוצת המדינות השנייה – שמשמעותה מדינה שאינה עומדת בסטנדרטים מינימאליים למאבק בתופעה, אך מנסה לפעול בנושא, הרי שמאז 2012 התקדמה ישראל לקבוצת המדינות הראשונה, אשר בה מדינות שנלחמות בתופעה. כלומר, החל מ-2012 מוצהר כי ישראל אינה מהווה עוד מדינת יעד גלוי לביצוע עבירה זו. מאז שנת 2012 ניתן לסמן כי המאבק בסחר בנשים בישראל נחל הצלחה שבאה בין השאר לידי ביטוי בדירוג הדו"ח. עם זאת, עדיין קיימת הנחיה לטפל בנסיבות המעוררות חשד להתקיימות יסודות העבירה, גם כאשר קרבנות העבירה מוחזקים בתנאים טובים מבעבר וגם כאשר מדובר בקרבנות ישראלים. כמו כן, קיימת הכרה רשמית לכך שמטיבן של תופעות עברייניות שהן דינמיות והמצב עלול להשתנות שוב לרעה. לפיכך, על רשויות האכיפה להמשיך לנקוט במאמצים גדולים למיגור תופעות עברייניות אלה, הן כדי למנוע הישנות המצב שהיה קיים בעבר והן כדי למנוע התפתחות דפוסים חדשים של סחר בבני אדם למטרת זנות (הנחיות פרקליט המדינה מדיניות האכיפה בעבירות הנלוות לעיסוק בזנות, מעודכן ל-23 ביוני, 2014). ביולי 2015 אף נכתב כי הדו"ח האמריקאי מציין לשבח את פעולות האכיפה הנחושה בתחום (כגון הליכים שננקטו כנגד שלושה עובדים לשעבר של רשות האוכלוסין וההגירה). הדו"ח הזכיר פסק דין תקדימי אשר הרשיע בינואר 2015 עבריין אזרחי ישראלי בעבירת סחר בבני אדם כלפי קטינה מגיאורגיה לאחר שכפה עליה אלימות מינית קשה וניצל את מצבה הקשה בשיתוף פעולה עם אמה של הילדה. האם הועמדה לדין והורשעה בגיאורגיה, בעוד שהאזרח הישראלי הועמד לדין בישראל ונידון בפברואר 2015 לעונש של 16 שנות מאסר⁴.

כמו כן צוינו בדו"ח "ההגנות הרחבות הניתנות לקורבנות סחר בבני אדם בישראל" תפעול מקלטים, כולל מקלט חדש ומרכז יום שנפתחו במהלך שנת 2014, סיוע משפטי בחינם באמצעות האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים, וכן אשרות המאפשרות עבודה ושיקום (וגם את הפעילויות שנערכו בשנה זו. פעולות אלה שקודמו על ידי היחידה כגון הקמת

⁴ תפ"ח 13-05-10836 בית המשפט המחוזי גזר 16 שנות מאסר בפועל על נאשם שהורשע בעבירות סחר בבני אדם ושורת עבירות מין אותן ביצע בקטינה כבת 10 מגיאורגיה אותה אנס, צילם בתמונות פורנוגרפיות שהפיץ וכל זאת ברשות אמה אותה הכיר באמצעות האינטרנט ולה שילם כספים תמורת ה"זכות" לעשות שימוש בקטינה. נקבע, כי מדובר בפגיעה שחדרה לגופה ולנפשה של הקטינה, מבזה את עצמיותה, ופוגעת באינטימיות ובאוטונומיה שלה בגופה. כן מדובר בניצול לרעה של פערי גיל, מצב כלכלי וניסיון, ויחסים של חברות עם האם. נוסף למאסר, חויב הנאשם לפצות את הקטינה ב-100,000 ₪.

אתר אינטרנט עדכני ליחידת התיאום; פעילות מול גורמים בענף התיירות כדי למנוע תיירות מין; סמינר בינלאומי לשופטים בנושא סחר בבני אדם, בו לקחו חלק שופטים ממדינות רבות והרצאות לסגל הדיפלומטי של משרד החוץ.⁵

לסיכום, 'הצלחתנו' של המאבק לצמצום הסחר בנשים' כתופעה ייחודית הינה תוצאה של מספר גורמים. ראשית עבודת שטח מורכבת של ארגון 'אשה לאשה עם ארגוני נשים וארגוני זכויות אדם נוספים ויצירת קואליציה משותפת לפעולה. שנית, הכרה רשמית של המדינה בבעיה הדורשת התייחסות, כתוצאה מלחץ חיצוני ונקיטת פעולות בתחום החקיקה, האכיפה והטיפול בנשים הנסחרות, תוך הקצאת תקציבים משמעותיים. מכאן שמאבק מוצלח בבעיה חברתית הינו תוצר של הכרה מדינית ורצון לפעולה, תקצוב ושיתוף פעולה עם גורמי השטח המכירים את הבעיות לעומקן ומסייעים בהנחת הקולות מן השטח והצרכים של הפרטים הסובלים, במקרה זה, הנשים שנסחרו (Efrat, 2015) על כן, מומלץ וראוי להמשיך ולקיים מודל זה של פעולה בכל מה שקשור לבעיות חברתיות בכלל ובעיות של נשים בפרט וראוי ללמוד מתוך הצלחת המאבק. יחד עם זאת, יש לשים דגש על כך שהמוטיבציה למאבק מצד המוסדות הרשמיים הייתה אינטרס מדינתי ופוליטי ולא בהכרח דאגה לנשים עצמן מתוך מחשבה פמיניסטית גלובלית על ניצול נשים בידי הפטריארכיה וכי הוא התמקד בעיקר במאבקים משפטיים וחקיקתיים ופחות בשינוי תודעה ביחס לנשים בקורבנות בעידן של סחר (עציוני, 2013). כך למשל בתחילת 2016 יצאה הודעת משרד המשפטים על צמצום משמעותי של היחידה לתיאום המאבק בסחר בבני אדם ובכלל זה ביטול מעמדה העצמאי ושינוי בהיקף פעילותה, אשר רמז על ריקון היחידה מתפקידיה. בישיבה שקיימה הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, בפברואר 2016 על פעילות היחידה לתיאום המאבק בסחר בבני אדם- במשרד המשפטים ובהשתתפות מנכ"לית המשרד, עו"ד אמי פלמור ציינה יו"ר הוועדה חה"כ עאידה תומא סלימאן (חד"ש, הרשימה המשותפת), בפתח הדיון כי ההצלחות וההישגים של המדינה במאבק בסחר בנשים הביאו לכך שיש כאלה שחושבים שהטיפול בתופעה הסתתית אולם המציאות היא שסחר בבני אדם ובמיוחד סחר בנשים אינו תופעה שחלפה, אלא שהיא רק מחליפה פנים ומוצאת לה דרכים אחרות בישיבה זו הוכרז כי תמונה מתאמת חדשה, עו"ד דינה דומיניץ מטעם משרד המשפטים לאור הצהרתה של מנכ"לית משרד המשפטים כי המציאות המשתנה והאתגרים החדשים של המאבק בסחר מחייבים את הכנתה של תכנית לאומית חדשה, אותה תגבש היחידה, והמתאמת החדשה בראשה. יחידה זו גם תרכז את הדיווח למחלקת המדינה האמריקנית בנושא, וכך, במקום להיות גורם המעביר דיווח לאחרים, תהפוך להיות הגורם אליו מדווחים, ותגבר השפעתה. באותה ישיבה חודשה גם פעילותה של ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים ובזנות בראשותה של ח"כ ד"ר עליזה לביא (פרוטוקול ישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, 24 בפברואר 2016). הצהרה זו ופעולות דומות משקפות את טענת ארגוני זכויות אדם כי הסחר לא נעלם אלא שינה את פניו והסתגל למציאות החדשה, כך שניתן לראות דפוסים חדשים של שעבוד וניצול נשים לזנות. טענה זו אינה רק טענה מקומית, אלא גלובלית ומסתמכת על תפיסות בינלאומיות בנוגע לסחר לפיהן על אף צמצום תופעות הסחר כפי שהיו מוכרות החל משנות התשעים, יש להמשיך ולבחון את השטח וההתפתחויות בשדה ולהמשיך לפעול לאכיפה ומניעת התופעה ברמה הבינלאומית והמקומית כאחד (Efrat, 2015).

מתוך כך, ברצוננו לשים דגש על הקשר שבין סחר בנשים וזנות וכן להמשיג כמה תופעות חדשות כגון 'תיירות' מין, 'כלות בהזמנה' ו'סחר בבני אדם ובנשים ללא מעמד', אשר החליפו את תופעת הסחר המוכר מהעבר. זאת על מנת להרחיב את הדיון לקראת התמודדות עם השלב הבא של המאבק בסחר בנשים, בזנות ובניצול בני אדם לצרכי עבדות מינית.

⁵ <http://www.justice.gov.il/Units/Trafficking/NewsNew/Pages/TIPreport2015.aspx>

משרד המשפטים - דירוג דו"ח מחלקת המדינה של ארה"ב

הקשר בין סחר בנשים ובין הזנות המקומית

הגדרת הסחר בבני אדם לצורך מין - sex trafficking - על פי דו"ח המדינה האמריקאית, קושרת את תופעת הזנות באופן ישיר וכחלק אינטגרלי של סחר בגופן של נשים וניצולו למטרות מיניות: "קורבן סחר הוא אדם מבוגר העוסק בפעילות מינית מסחרית, כגון זנות, כתוצאה של כוח, איומים בכוח, הונאה, כפייה, או כל שילוב של אמצעים כאלה. בנסיבות כאלה, מבצעי הסחר הם אלה המעורבים בגיוס, מתן מחסה, פיתוי, הובלה, מתן, קבלה, או שמירה על אדם למטרה זו הם האשמים בסחר של מבוגרים למטרות מיניות. סחר למטרות מיניות עלול גם להתרחש בתוך עבדות למימון חובות, במסגרתה נאלצים אנשים להמשיך בזנות באמצעות שימוש בלתי חוקי במושג "חוב", שנגרם לכאורה באמצעות הסעה, גיוס, או אפילו אקט של "מכירה" אשר הסוחרים מתעקשים שהם חייבים לשלם לפני שהם יכולים להיות חופשיים. ההסכמה של מבוגר להשתתף בזנות אינה חוקית באופן מקריע אם אדם מוחזק באמצעות מניפולציה פסיכולוגית או כוח פיזי, הוא או היא הם קורבן סחר ואמור לקבל הטבות שהותוו בפרוטוקול פלרמו ושאר חוקים מקומיים החלים עליו. (Department of State, 2016, p. 30)

מכאן יוצא שתופעת הסחר אינה תופעה נפרדת מזנות באשר היא, בהינתן שבתוך הזנות קיימים אלמנטים של כוח, איומים, הונאה, כפייה וכדומה. זנות מתקשרת ומתכתבת עם סחר ושעבוד שכן נשים רבות בזנות משועבדות בחובות ותלויות בסרסורים מסיבות שונות כגון התמכרות לסמים, כך שהן מנוצלות ואף נסחרות על ידם (Farley, et.al. 2003). הטענה היא כי כל עסקה הכרוכה בשימוש מיני בגופה של האישה הנקנה בכסף היא חלק מתופעת הסחר בנשים, אך קיימת תפיסה שלפיה יש להפריד בין תופעת הזנות ותופעת הסחר בנשים. תפיסה זו נובעת ככל הנראה מהאמונה שהנשים העוסקות בזנות, בשונה מן הנשים הנסחרות, עושות זאת מרצון החופשי וללא כפייה. כלומר, הסחר נתפס כעבדות, בעוד הזנות נתפסת כבחירה חופשית (אלמוג, 2008). בהתאמה, לעיתים נראה כי עבור המדינה, חל פיצול בין תופעת הסחר בנשים ובין הזנות כתופעה של ניצול וסחר בגופן של נשים ומשדורגה בדרגה הגבוהה ביותר על ידי הדו"ח של מחלקת המדינה האמריקאית, המאבק המאסיבי יכול להגיע לסיומו ושמירה על המצב הקיים.

בעיית הזנות בישראל עלתה לכותרות בעקבות סדרת כתבות בנושא זה של העיתונאית עדי עוז שפירא בעיתון "העיר" ביוני - 2006. סדרת הכתבות הביאה לידי כינוסן של שתי ישיבות, שעסקו בנושא הזנות בוועדה לקידום מעמד האישה בכנסת.⁶ כאמור, בינואר 2007 הודיע ראש הממשלה בהודעה דרמטית על התחייבות הממשלה להקצות 15 מיליון ₪ לשם הקמת מעונות טיפוליים לנשים ולנערות בזנות; דירות חירום ללינה זמנית לנשים ולנערות; קו חירום ארצי לנשים ולנערות במעגל הזנות; שלוש מרפאות ניידות לאיתור נערות ונשים; מקלט טיפולי להוצאת נשים ונערות ממעגל הזנות; מרכז יום לשיקום נשים; והכשרת עובדים/ות סוציאליים/ות שתחום התמחותם יהיה טיפול ושיקום נשים ונערות והוצאתן ממעגל הזנות. הכסף יועד גם לבניית מערך הסברתי בנושא ולפעולות מניעה, המכוונות לסייע לנשים ונערות במצוקה שעדיין לא הידרדרו לזנות (לבנקרון, 2013; מזרחי, 2013).

כך, נכרך המאבק בסחר בנשים במאבק בזנות בתוכנית הלאומית למאבק בזנות החל מ-2007. במסגרת תוכנית זו, שנהגתה והובלה על ידי ציפי נחשון גליק ועדה פליאל טרוסמן ממשרד הרווחה, הקצה משרד ראש הממשלה 10 מיליון ₪ למימון תכנית בין משרדית לטיפול ולשיקום של נשים ונערות הנמצאות במעגלי הזנות. התוכנית החלה לפעול בשנים 2008/2009 כוללת שיתוף פעולה של מספר משרדי ממשלה, רשויות מקומיות וארגונים ועמותות. מטרות התוכנית הן,

⁶ ישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה, 1.1.07; 21.6.06

בין היתר, צמצום ומניעת הזנות ונזקיה בחברה הישראלית ושיקום וקידום החלמתן של נשים שורדות זנות. התוכנית יצאה לפועל בתל אביב עם הקמת מרכז "סלעית" הפועלת באזור תל אביב והמרכז; מרכז "אופק נשי" באזור חיפה ומרכז "בשבילך" באזור הדרום (מזרחי, 2013) ⁷.

במקביל, ככל שהתרחב גל המעצרים והגירושים של קורבנות הסחר, הלך וגדל הביקוש לנשים ישראליות בתעשיית המין. דיון בועדת המשנה למאבק בסחר בנשים שהתקיימה באוקטובר 2008 בנוכחות מפכ"ל המשטרה דאז, ניצב יוחנן דנינו, הצביע במפורש על שינויים בדפוס הסחר בנשים עלייה בהיקף הנשים הישראליות הנסחרות למטרות זנות ⁸. עלייה זאת, מיוחסת לביקוש ההולך וגדל ובד בבד לירידה בנשים זרות שנסחרו לישראל. לבנקרון (2013א), מציינת כי "כדאיות ההעסקה" של הנשים הישראליות נעשתה גבוהה יותר, שכן אי אפשר לעצור ולגרשן. לכל היותר, הן עוכבו לחקירה של כמה שעות על החזקת סם או שידול לזנות ושחררו לאחר מכן. אם נפסק שעליהן לשלם קנס, מסייעים קנסות אלה במידה רבה להשבתן למעגל הזנות: הקנס מבטיח כי הנשים ישבו לעסוק בה כדי לממנו. אם כן, אחת ההשלכות של צמצום תופעת הסחר בנשים, כפי שהייתה מוכרת בעבר, היא בהרחבתו של 'שוק הזנות המקומי' ובהתדרדרותן של נשים ישראליות ועולות מבריה"מ לזנות על מנת לספק את הביקוש של צרכני המין. על כן, יש לשים דגש על הקשר הבלתי ניתן להפרדה שבין סחר בנשים ובין זנות ולהתייחס אליהם כאל שתי תופעות על רצף אחד שדורש התייחסות.

על מנת לבחון את זירת הזנות המקומית יש להתייחס לנשים עצמן ולרצונן (אם כי יש להטיל ספק ביכולתם של גופי מחקר או גופים טיפוליים להבין ולדעת מה מניע את הנשים ולייצגן נאמנה), לסרסורים, לצרכני המין עצמם (אשר מניעים את הזירה אך נשארים נסתרים מן העין, בהיותם 'גברים נורמטיביים') ולמערכת אכיפת החוק, לתפיסות החברתיות לגביה ולמרחבים הגיאוגרפיים והווירטואליים בהם מתנהלת.

בבואנו להתייחס לנשים בזנות, למניעיהן, צרכיהן ולעמדותיהן, עולה קושי רב היות וכתובה על מדיניות המובלת על ידן היא הכרחית אך חסרה מאד. אין ספק שמן הראוי להתייבב לצידן של הנשים בזנות או שורדות הזנות מתוך הבנה כי אין מדובר במקשה אחת, אלא בנשים שונות ומורכבות וכי הזירה אינה ניתנת לפירוק בקלות. נשים אלה הן המומחיות למצבן והן הנושאות את הידע הרלוונטי בנוגע לזנות ובמידה רבה, השיחות והדיאלוגים איתן הם המניעים את המאבק שבא מהשטח. במקביל נערכים מחקרים שונים על נשים בזנות (ראו למשל גור 2008, אלמוג, 2008) (המסתמכים על קולותיהן של נשים, אם כי אינם בהכרח מייצגים את מגוון הדעות, העמדות והגישות הקיימות בזירה. יחד עם זאת מטרתו של הדו"ח הנוכחי היא לתאר את המדיניות כלפי זירת הסחר והזנות ועל כן, הוא שואב מתוך טקסטים ונתונים רשמיים, אך נזהר מלקבל אותם כהווייתם, אלא מפרספקטיבה ביקורתית. באפריל 2016 פורסם הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל שנערך על ידי משרד הרווחה והשירותים החברתיים והמשרד לביטחון פנים. זהו סקר ראשון מסוגו שמטרתו להעריך את היקף תופעת הזנות. על אף ביקורות מתודולוגיות ואתיות שהועלו מצד נשים בזנות, שורדות זנות, פעילות, ארגוני נשים וארגונים למען נשים בזנות, המצביעות על כך שהוא אינו חושף את המציאות במלוא חומריתה, ניתן להתייחס במידה ראויה של ביקורת וזהירות לנתונים הקשים העולים ממנו על הזנות בישראל. על פי ממצאי הסקר (סנטו וכרמלי, 2016), בשנת 2014 נאמד היקף האנשים (בגירים וקטינים) במעגל הזנות בכ- 10,650 עד 11,270. מתוך אומדן זה בין 10,110 ל- 10,670 (כ- 95%) הן נשים (כולל טרנסג'נדריות), ובין 540-550 (כ- 5%) הם גברים. מבין הנשים,

⁷ סך התקציב השנתי המוקצה בבסיס התקציב לטובת מימון התכנית מסתכם בכ- 8.5 מיליון ש"ח. עיקר התקציב שהוקצה לתכנית מבוצע באמצעות משרד הרווחה והשירותים החברתיים (6.4 מיליון ש"ח), והיתר באמצעות משרד הבריאות (1.6 מיליון ש"ח), החינוך וראש הממשלה. בשנת 2012 נוצלו כספי העודפים הועברו לתוכנית מהמענק החד פעמי שניתן לתוכנית) בשווי חמישה מיליון ש"ח (כאשר המשמעות היא שהתקציב שהיה זמין בפועל בשנת 2013 לטובת מבצעי התכנית בשטח נמוך מאשר בשנים קודמות.

⁸ שיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים, 29.10.2008.

9,370 – 9,650 (89%) הן בגירות, ובין 970 ל- 1,260 (11%) הן קטינות. מבין הגברים, בין 520 ל- 530 הם בגירים, ובין 20 ל- 30 (כ- 4%) הם קטינים.

הסקר סיפק אומדן שנתי של זנות נשים תחת קורת גג, אשר כולל כ- 265 דירות דיסקרטיות שבהן פועלות בשנה כ- 4,250 נשים, כ- 90 מכוני עיסוי שבהם פועלות במהלך של שנה כ- 1,620 נשים, כ- 130 מסגרות המציעות שירותי ליווי שבהן פועלות במהלך של שנה כ- 1,100 נשים. בנוסף, נמצאו כ- 80 מסגרות שבהן פועלות כ- 160 טרנסג'נדריות. כמו כן, אותרו כ- 20 מסגרות של חשפנות שבהן פועלות במהלך של שנה כ- 700 נשים, וכ- 50 מסגרות המציעות יחסי שליטה, שבהן פועלות כ- 320 נשים. סך הכול, עמד אומדן הנשים הבגירות הפועלות בזנות במהלך של שנה תחת קורת גג על כ- 8,500 נשים. אומדן נשים העוסקות בזנות רחוב נע בין 690 ל- 1,020 (סנטו וכרמלי, 2016) 10.

על בסיס מדגם של 609 נשים בגירות (לא כולל בנות ובני נוער) הנמצאות בכל זירות הזנות שרואיינו פנים אל פנים. נאספו מאפיינים סוציו דמוגרפיים שניתן ללמוד מהם על זירת הזנות המקומית: גיל הנשים הבוגרות בזנות נע בין 18 ל- 66, כש- 70% מהן היו בגילאי 30 ומעלה. הגיל הממוצע של הנשים הוא 35.4. הדיווח על גיל הכניסה לזנות המוקדם ביותר היה גיל 5, ו- 9% מן הנשים בסקר דיווחו כי החלו לעסוק בזנות לפני גיל 17. הגיל הגבוה ביותר לתחילת העיסוק בזנות הוא 62, גיל הכניסה לזנות החציוני הוא 26.0 והגיל הממוצע לכניסה לזנות כפי שדווח על ידי הנשים הוא 28.5. גיל זה כמעט כפול מהגיל הממוצע של הכניסה לזנות המדווח על ידי המטפלות בנשים בזנות במסגרות של שירותי הרווחה בישראל 11. שנות הלימוד שעליהם דיווחו הנשים המרואיינות נע בין 0 ל- 22 שנות לימוד וממוצע שנות עמד על 12.2. ל- 65% מהן יש עד 12 שנות לימוד. כמו כן, 20% מן הנשים בסקר דיווחו כי יש להן תואר אקדמי. 28% מהנשים דיווחו כי היו בשירות צבאי או לאומי, חלקי או מלא. שני נתונים קשים נוספים שעולים מתוך הסקר הם כי 62% מהנשים הן אמהות לילדים ול- 81% מן האמהות יש ילדים מתחת לגיל 18. כמו כן, בנוגע לזנות עצמה, נמצא כי מספר הגברים ממוצע ליום עומד על 5.5 (סנטו וכרמלי, 2016). כמו כן נעשה ניסיון לבדוק את הסיבות לכניסה לזירת הזנות והניסיון ליציאה ממנה: 59% מן הנשים ציינו כי כניסתן לזנות נבעה ממשבר כלכלי או נפשי. רק 5% מן הנשים ציינו כי נסיבות כניסתן לזנות קשורות להתמכרות לסמים. נתון זה מצביע על כך שבקשר ההדוק המתואר בספרות בין זנות וסמים, הזנות היא שמדרדרת לסמים וממלכדת את הנשים לתוך ההתמכרות ולא בהכרח להפך. בניגוד לדעה הרווחת בציבור כי הזנות היא תוצר של בחירה חופשית וליברלית, מתוך הסקר עולה כי אחוז גבוה של הנשים (76%) ציינו כי היו מעוניינות לצאת בשלב כלשהו מהזנות בעזרת סיוע כספי (48% מן הנשים ציינו כי מה שיעזור להן לצאת מן הזנות הוא כסף (או עבודה)). כ- 18% ציינו כי מה שיעזור להן לצאת מן הזנות הוא עבודה מתאימה. (כשליש) 29% (מהנשים דיווחו על 29% קשר עם מסגרת טיפולית המיועדת לנשים במעגל הזנות. בקרב נשים בזנות רחוב שיעור הדיווח על קשר עם מסגרות טיפוליות עומד על 58%, ובקרב נשים בזנות תחת קורת גג השיעור עומד על 27%. בקרב נשים שנכנסו לזנות בגילאי 17 ומטה שיעור הנשים שדיווחו על קשר עם מסגרת טיפולית עומד על 57%) (סנטו וכרמלי, 2016), מה

⁹ נתון זה מתבסס על אומדן של זנות קטינות, אשר נעשה על סמך מידע מינהלי, שנאסף באמצעות עובדות סוציאליות הפועלות בפריסה ארצית בשירות לנוער צעירות וצעירים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, וכן, באמצעות עמותת עלם המטפלת בנוער בסיכון לזנות. (סנטו וכרמלי, 2016 ולהרחבה ראו גם רבינוביץ', 2013 ב.)

¹⁰ ריכוזי זנות רחוב גדולים הם התחנה המרכזית הישנה בתל אביב, שדרות הר ציון בתל אביב, גבעת מנדרין בתל אביב, אזור התעשייה חולון, צומת בילו (רחובות), תחנות הרכבת בבאר שבע.

¹¹ לפער זה ההסברים הבאים: ראשית, רוב הנשים בסקר לא דווחו על קשר עם מסגרות טיפוליות ואצל נשים אלו ממוצע הכניסה לזנות גבוה יותר מאשר אצל נשים שדווחו על קשר טיפולי. שנית, יכול להיות קשור להכחשה של נשים על מעורבותם בזנות כשהן אינן בטיפול מול מודעות רבה יותר לנושא במהלך הטיפול. שלישית, ההגדרה של זנות בקרב מוסדות טיפוליים המתייחסת למגוון רחב של מצבים של קבלת טובות הנאה תמורת שירותי מין הגדרה שהאשה בסקר לא ראתה בהם מצבי זנות. רביעית, בסקר נכללים רק דווחים של נשים בגירות במעגל הזנות. במידה והיו נכללים דווחים של קטינות בזנות בייחס לגיל הכניסה שלהם לזנות היה ממוצע גיל הכניסה פוחת משמעותית.

שמעיד על רצון שלהן לצאת מהמעגל האכזרי. בנוגע למוצאן של הנשים, נמצא בסקר כי 43% מהנשים הן ילידות ישראל, 52% הן ילידות ברית המועצות לשעבר ומזרח אירופה. 86% מהנשים הן יהודיות. 97% מהנשים הן בעלות אזרחות ישראלית. כמו כן, נערך מיפוי של מאפיינים סוציודמוגרפיים על פי זירות זנות שונות כגון דירות דיסקרטיות ושירותי ליווי, מכוני עיסוי וזנות רחוב כפי שניתן לראות בטבלה הבאה:

טבלה 1: מאפיינים סוציו דמוגרפיים של נשים בזנות לפי זירות שונות (סנטו וכרמלי, 2016)

זנות רחוב	מכוני עיסוי	דירות דיסקרטיות ושירותי ליווי
הרכב	29% ילידות ישראל 64% ילידות ברית המועצות ומזרח אירופה	49% ילידות ישראל 48% ילידות ברית המועצות לשעבר
שנות לימוד	12.5 שנות לימוד בממוצע	12 שנות לימוד בממוצע
מצב משפחתי	34% רווקות 59% היו נשואות בעבר	41% רווקות 53% היו נשואות בעבר
אמהות	68% אמהות לילדים	70% אמהות לילדים
ממוצע גברים ביום	6	5.2

מתוך כך ניתן לראות כי חלקן של נשים יוצאות בריה"מ לשעבר הוא עדיין גדול ומשמעותי בזנות המקומית, בעיקר בדירות הדיסקרטיות ובמכוני העיסוי. כך, ניתן לראות כי יש קשר הדוק בין זנות להגירה וכן, כי נשים יוצאות בריה"מ נמצאות בסיכון להתדרדרות לזנות. יחד עם זאת, הסקר אינו מזכיר את חלקן של נשים ערביות ונשים פלסטיניות ללא מעמד בזנות, כך שהן נשארות שקופות. נתונים של המרפאה הניידת בחיפה מצביעים על כך שכ- 23% מכלל הפניות אליהן הן מנשים ערביות.

הסקר כן מתייחס לנשים טרנסג'נדריות בזנות ומצביע על סמך המדגם של נשים שרואיינו כי 83% מהן היו ילידות ישראל, עם השכלה של 11.4 שנות לימוד בממוצע, גיל הכניסה שלהן לזנות נמצא כנמוך יחסית, 20.2 שנים בממוצע וכן יותר ממחציתן, 53% נמצאות בזנות רחוב והשאר, 47% נמצאות בדירות דיסקרטיות.

קבוצה נוספת שאליה מתייחס הסקר ומאיר אותה בנתונים הינה גברים בזנות. הסקר מספק אומדן על כ- 430 גברים שאיתר במעגל הזנות תחת קורת גג (מתוכם כ- 200 גברים בכ- 70 דירות דיסקרטיות, כ- 200 גברים הפועלים בכ- 115 מסגרות של עיסוי וכ- 30 גברים הפועלים בכ- 21 מסגרות שעוסקות בליווי) ואומדן גברים בזנות רחוב הנע בין וכ- 85 ל- 95 גברים. לצורך הערכת המאפיינים של גברים בזנות, רואיינו פנים אל פנים 152 גברים בוגרים ונמצאו המאפיינים הבאים: גיל הגברים נע בין 18 ל- 70, 52% מהם בגילאי 30 ומעלה. הגיל הממוצע הוא 34.4. הגילאים שבהם החלו הגברים לעסוק בזנות הם בטווח רחב. החל מגילאי טרום נעורים ועד למעלה מגיל 60, כשהגיל הממוצע של כניסה לזנות

הוא 27.6. הגברים דיווחו על מספר שנות לימוד שבין 0 ל-20 שנות לימוד. ממוצע שנות הלימוד של הגברים בסקר הוא 11.6. 55% מהגברים דיווחו כי היו בשירות צבאי או לאומי. 68% מן הגברים מספקים שירות רק לגברים אחרים. 23% מן הגברים מספקים שירות רק לנשים. 9% מן הגברים בסקר מספקים שירות לשני המינים. על פי דיווחי הגברים מספר הלקוחות הממוצע ביום עומד על 3.6. מחצית מהגברים (51%) שרואיינו ציינו היו רוצים לצאת ממעגל הזנות אולם פחות מרבע (23%) מן הגברים דיווחו על קשר עם מסגרת טיפולית ייעודית לאנשים במעגל הזנות. יחד עם זאת בקרב הגברים בזנות רחוב עמד שיעור הדיווח על קשר עם מסגרות אלו על 40%. מתוך הגברים שרואיינו בסקר, נמצא כי 90% מהגברים הם ילידי ישראל. 73% מהגברים הם יהודים. 95% מהגברים הם אזרחים ישראלים. (סנטו וכרמלי, 2016). אולם בניגוד להיעדרותן של נשים ערביות ומוסלמיות מהסקר, עבור הגברים צוין במפורש אחוז הגברים המוסלמים. כך על פי הסקר, מבין אלה שפעלו בדירות דיסקרטיות 84% יהודים ו-11% מוסלמים, מבין הגברים בשירותי ליווי: 56% יהודים, 33% מוסלמים ומבין הגברים בזנות רחוב: 33% יהודים, 48% מוסלמים (סנטו וכרמלי, 2016).

בבואנו לבחון את תופעת הסחר בנשים ואת הזנות המקומית יש להתייחס לאינטרסים הכלכליים של שוק זה על מנת להבין כיצד צמצום תופעת הסחר בנשים הרחיבה את הזנות המקומית. על פני נתוני הסקר הלאומי, אומדן סך התשלומים מלקוחות עבור שירותי זנות בשנת 2014 הוא כ-1.2 מיליארד ש"ח. מעט יותר מ-510 מיליון ש"ח, כ-43%, התקבלו במסגרות זנות בדירות דיסקרטיות, כ-202 מיליון שקל כ-18%, התקבלו במסגרות של שירותי ליווי. לקוחות בשירותי עיסוי שילמו 190 מיליון ש"ח (כ-18%) עבור שירותי מין במסגרות אחרות (חשפנות, יחסי שליטה, עיסוי טנטרי) שולמו כ-210 מיליון ש"ח – 18% מכלל תשלומי הלקוחות. לקוחות זנות רחוב שילמו כ-70 מיליון ש"ח עבור שירותי זנות רחוב, המהווים כ-6% מכלל תשלומי הלקוחות עבור שירותי הזנות (סנטו וכרמלי, 2016). כלומר, בהינתן הביקוש של צרכני מין לנשים והפוטנציאל כלכלי גבוה עבור הסרסורים, הם המניעים את הזירה ופועלים להרחבת הניצול של נשים שונות.

בהתייחס לסרסורים ולדרכי פעולתם, נושא נוסף שעלה בסקר והוא משמעותי לשינוי המתרחש כיום בזירת הזנות הוא שירותי המין ברשת האינטרנט. בשנת 2014 פעלו בישראל כ-670 אתרי מין למבוגרים, הכוללים תמונות ארוטיות של נשים וגברים המביעים עניין ביחסי מין בתשלום. באתרים אלה פורסמו כ-7,000 מודעות מין שצוין בהן מספר טלפון ליצירת קשר. מבדיקת מודעות אלה, וכן מודעות שפורסמו בעיתונות המודפסת ובכרטיסי הביקור, נאמד היקף הזנות של נשים וגברים תחת קורת גג. נעשו פניות טלפוניות (כ-10,000 שיחות) ל-3,400 בערך מודעות מין.

בהמשך בוצעו ביקורים ב-213 מרחבים שבהם מתקיימת זנות תחת קורת גג, זאת, כדי לוודא את המיקום, את מספר החדרים, את צורת ניהול המסגרות ואת מספר הנשים או הגברים בכל מסגרת. על סמך הביקורים והשיחות הטלפוניות אותרו כ-630 מסגרות פעילות ובהן נשים המספקות שירותי זנות ישירים (הכוללים יחסי מין מלאים) או עקיפים (שאינם כוללים יחסי מין מלאים). ממצאים אלה מצביעים על השינויים שחלים בתעשיית המין בישראל לאור ההתפתחויות ברשת האינטרנט (סנטו וכרמלי, 2016).

מחקרים הבוחנים את הפעילות ברשת המערבת פעולות סחר, או פעולות אסורות אחרות הקשורות במין (Quinn and Forsyth, 2005; Belvins & Holt, 2009) מראים כי האינטרנט וטכנולוגית המחשבים צורפו ע"י סוחרים הנשים לסל האמצעים המייצר מערך עצום של שירותים מיניים לפרטים סביב העולם, כולל שירותי ליווי, תיירות סקס ועוד. תעשייה זו אינה מוגבלת לגבולות המדינה, אלא פועלת בזירה הבינלאומית ומכאן ניתן לראות דפוסים חדשים של סחר בנשים ונשים זרות המגיעות לישראל ומנוצלות לצרכי זנות.

שינויים אלה מאפשרים גם להאיר את הגורם הנעלם מן העין בשיח על זנות ואלה הם צרכני המין (לבנקרון, 2013 ג), המכונים במילה המכובסת 'לקוחות', או בפי אקטיביסטיות 'זנאים'. צרכני המין שהינם גורם מכריע המניע את התעשייה

נהנים מסביבת און ליין, שבה הסטיגמה על תשלום עבור מין, היא מצומצמת. חלקם אף מגדירים בדומה ל'ספקי השירות' זנות כצורה לגיטימית של ביטוי מיני (Milrod and Martin, 2012).

בעידן האינטרנט, תעשיית שירותי המין הופכת מתעשייה נסתרת הפועלת בעיקר בעולם התחתון, מוגנת על ידי שומרי סף וסרסורים, לענף כלכלי גלוי שעוסקים בו יזמים רבים המפעילים אתרי מין. יחד עם זאת התשלום עבור סקס, עובר קרימינליזציה רחבה ברחבי העולם ולקוחות הזנות עדיין מסתירים פעולתם בגין הסיכון למעצר או לחשיפה על ידי אחרים. כל אלה הביאו להתפתחות תת תרבות גדלה והולכת של גברים המשדלים נשים לזנות וצרכני מין בתשלום ע"י שימוש כמעט בלעדי באינטרנט (Milrod and Martin, 2012).

הקשרים הווירטואליים הגדלים בין צרכני המין לגבי תופעת הזנות המתרחשת מחוץ לרשת ונתפסת כפרטית ודיסקרטית הפכו אותם למעין תת תרבות חדשה המערבת הרחבת הצריכה, שיתוף בידע, ביסוס הלגיטימציה ומתן הצדקות לצריכת הזנות (Holt and Blevins, 2007)¹².

התרחבותה של זירת הזנות המקומית קשורה גם לאכיפה בתחום. מן הראוי לבדוק כיצד התבצעה לאורך השנים, לבדוק מה מטרתה, האם היא יעילה ובמי היא פוגעת. נתונים רשמיים של המשטרה מראים כי אכן עד 2010 הלכו ופחתו התיקים שנפתחו בגין עבירת סחר בבני אדם, בעוד שמספר התיקים שנפתחו בגין סרסרות וניהול או החזקת בית בושת הגיעו לשיא בתקופה זו וירדו לאחר מכן¹³ (ראו טבלה 2).

בתקופת האכיפה המוגברת, השתנו תבניות הפשיעה בתחום הסחר. מאז שנת 2006 נרשמה ירידה חדה במספרן של קורבנות הסחר הזרות ובנוסף, נסגרו בתי בושת רבים שהיו פתוחים לעיני כל, שפרחו בתל אביב, בבאר שבע, בחיפה ובמקומות נוספים. תעשיית המין החלה לרדת למחתרת ומספר התיקים שנפתחו בגין עבירות זנות פחתו. לטענתה של לבנקרון (2013 א', 2013 ב') תוצר נוסף שהביאה עמה האכיפה המוגברת, שנכפתה על המשטרה בתקופת המאבק בסחר הייתה עוינות של השוטרים כלפי הנשים העוסקות בזנות. ממש כמו סוחרי הנשים, הם אולצו לסמן לעצמם גבולות של מותר ואסור. כך נשים קורבנות סחר סומנו כאסורות לפגיעה והודגשה החשיבות שבחקירת פרשיות הסחר בהן, בשל העניין הבינלאומי בתחום; בה בעת יחס לנשים הישראליות, נותר כמזלזל ומשפיל והן המשיכו להיתפס כמי שניתן לנצלן, מבלי לטפל בעבירות הנעברות נגדן ולעיתים אף לפגוע בהן ישירות. כך, נשים ישראליות העוסקות בזנות ממשיכות להיות רדופות על ידי המשטרה באופן חמור. בעוד עבירות רבות לפי החוק החדש, של עבדות ועבודת כפייה, עדיין נעברות מדי יום נגד נשים העוסקות בזנות, הן אינן מעניינות את רשויות האכיפה, ואולי אף ההפך הוא הנכון. נשים בזנות מעוכבות ונעצרות ללא כל סיבה¹⁴.

¹² בימים אלה מסתיים דוקטורט של יעלה להב רז באוניברסיטת בו גוריון בנושא 'שיח לקוחות והפיכתו של האינטרנט לשחקן פעיל בתעשיית המין' ובו היא מנתחת את קהילות צרכני המין המקוונות הפועלות מאחורי מסך דיסקרטיות ומסודות שיח צרכנים לגיטימי לכאורה המשוחרר מדיון מוסרי. בהקשר לכך, יש לציין את הפרויקט האקטיביסטי האינטרנטי 'when he pays - המנוהל על ידי טלי קורל ותפקידו לחשוף דרך ציטוטים והודעות מחרידות במיוחד אשר נכתבו על ידי צרכני שירותי זנות בישראל בפורומים ובאתרים השונים למבוגרים את המציאות העגומה והמזוועה של נשים בזנות, כמו גם לבייש את התנהגותם והאופן בו הם מנסים להיתפס כלגיטימיים

¹³ התקבלו בתאריך 23.8.16 על ידי היחידה לתלונות הציבור במשטרת ישראל, לפי בקשה מפורשת עבור כתיבת דו"ח זה ובמסגרת חוק חופש המידע.

¹⁴ בהסתמך על עבודת השטח והיכרות עם נשים בזנות, טוענת לבנקרון (2013 א') כי שוטרים דואגים כי פקחים של עיריית תל אביב ירשמו קנסות לנשים העוסקות בזנות בגין עישון "בבית בושת מקום ציבורי", בגין לכוף, ולעיתים נרשמים להן קנסות בגין "הליכה בכביש שלא לחצייתו", "שהייה בכביש", "נוסע במושב קדמי ללא חגורה" וכן "שימוש ברכב שלא למטרות שצוינו בחוק."

טבלה 2: מספר תיקים שנפתחו במשטרה בגין עבירות זנות וסחר בבני אדם למטרות זנות, 2007-2016

ס"ה כ	גרימה לאדם לעזוב מדינה לעיסוק בזנות	סחר בבני אדם לעיסוק בזנות	ניהול בית בושת או החזקתו	שידול לעסוק בזנות	שידול למעשה זנות	הבאת אדם לעסוק בזנות	סרסרות לזנות	2007
431	2	13	290		3	15	108	2007
360	1	6	247	1	2	19	84	2008
486	-	2	348	3	5	18	110	2009
632	-	1	528		4	7	92	2010
468	-	-	365	2	4	9	88	2011
229	-	-	163	4	1	11	50	2012
253	-	-	200	1	4	16	32	2013
185	-	-	119	4	6	13	43	2014
175	-	-	110	3	3	11	48	2015
135	-	-	92	1	4	4	34	15 2016
3354	3	22	2,462	19	36	123	689	ס"ה כ

על אף הנתונים הקשים העולים מן הסקר, נראה כי היחס החברתי אל נשים בזנות לא השתנה הרבה, גם בעקבות המאבק בסחר. יותר מכך, השיח החברתי והמשפטי על אודות קורבנותיה של האישה הנסחרת הבליט עוד יותר ובאופן פרדוקסאלי, את היחס השלילי מצד החברה הישראלית כלפי נשים מקומיות (אזרחיות ותושבות) בזנות. בעוד שקורבנות הסחר נתפסו כמי שגורלן נלקח מידן והן נפלו למלכודות אכזריות של ניצול, המשיכו נשים בזנות המקומית להיתפס כמי שבחורות בחירה חופשית וליברלית בזנות ועל כן, אינן קורבנות זקוקות לסיוע כמו נשים נסחרות (לבנקרון, 2013 א).

סוגיות רבות הנוגעות לנושא הזנות והסחר בנשים בישראל טרם נחקרו וראויות עדיין להיחקר. המשפט הפלילי והמשפט האזרחי אינם מדברים בקול אחד ככל שהדברים נוגעים לנושא הזנות והסחר בנשים, כשכל תחום בפני עצמו לוקה אף הוא ביחס אמביוולנטי לתחום. החקיקה הפלילית, כמו גם הנחיות הפרקליטות הנלוות לה, רואות בזנות ניצול של מצוקה. בפסיקת בתי המשפט, לעומת זאת, קל יותר למצוא כתבי אישום שהוגשו נגד נשים בזנות מאשר כתבי אישום בגין עבירות נגדן. היוצאים מן הכלל, המעידים עליו, הם תיקי הסחר, שכן לאור המאבק בסחר בנשים ושינוי התפיסה בנוגע

¹⁵ נתונים שנאספו עד לחודש אוגוסט, 2016.

לנשים הנסחרות מעברייניות לקורבנות, לרוב, אישה שהייתה קורבן סחר נתפסה כקורבן גם ביועדה כי היא מגיעה לצורך כך, ביחס לאשה ישראלית בזנות שנתפסה כמי שבחרת את גורלה בידיה. בנוסף, העונשים שנגזרו על סוחריה לאורך השנים היו מינוריים למדי, ולצד פיצויים נמוכים להפליא שבתי המשפט והפרקליטות לא הקפידו לוודא כי הנשים יוכלו אמנם לגבותם (לבנקרון, 2013 א).

תיקי הסחר הוגדרו תיקי מעצר, שכל ההליך הפלילי בו מתנהל כאשר החשוד הוא במעצר ולכן יש שעון חול שחייבים לגבש ראיות כדי להגיש כתב אישום. בתיק מעצר כזה, התמנה פרקליט מלווה, ליווה את התיק על בסיס יום יומי לקידומו, עד הגשת כתב האישום. כך בעוד הפרקליטות הציבה רף מאד גבוה של ענישה ובית המשפט נתן עונשים דו ספרתיים לכל המעורבים בעבירות הסחר, בעבירות הזנות הקשורות לסרסרות וניהול בתי הבושת, ההתייחסות היא שונה ורף הענישה נמוך יותר (בין 5 ל-7 שנים) (לבנקרון, 2013 א). בהתאמה, גם בדו"ח של מחלקת המדינה האמריקאית לשנת 2016 צוין כי בתי המשפט שיתו בשנת 2015 עונשים שחומרם מספקת על חלק מהסוחרים, אך סוחרים רבים קיבלו עונשי מאסר על תנאי, "עבודות שירות" הדומות במהותן לתקופת מבחן, ועונשים כלכליים; כך קובע הדו"ח כי ענישה זו אינה חמורה דיה ואינה תואמת את העונשים הקבועים בעבירות חמורות אחרות.

במסגרת הסקר הלאומי בוצע גם סקר עמדות הציבור ביחס לתופעת הזנות. מדגם השכבות לפי גיל, מין ולאום כלל 750 נדגמים ונהל בשפות עברית, ערבית ורוסית. בסקר נבחנו עמדות המשיבים לגבי שתי גישות הנוגעות לתפקיד המדינה ביחס לתופעת הזנות. גישה אחת נוגעת לצעדים לצמצום הזנות, גישה שנייה נוגעת לצעדים לאפשר או להסדרת הזנות. אמנם בהתייחס לצעדים לצמצום הזנות עלה כי אחוזים גבוהים מבין המשיבים סבורים כי יש להעניש את הסרסורים (90%), חשוב שהמדינה תפעל לצמצום מימדי הזנות (83%), "יש להגביר את האכיפה נגד פרסום של שירותי זנות" (80%). אולם 47% מבין המשיבים התנגדו לכך שיש להעניש לקוחות ורק 54% הסכימו שחוק האוסר קניית שירותי זנות יצמצם את תופעת הזנות. לצד התמיכה בצעדים לצמצום זנות עולים נתונים מדאיגים בנוגע לעמדות המאפשרות זנות והסדרתה. כך למשל 59% מן המשיבים הסכימו עם ההיגד כי "על המדינה להתיר ניהול בתי בושת תחת תנאים ומגבלות שאותם יקבע המחוקק" ובהתאמה רוב המשיבים (58%) מצדדים באפשר או בהסדרת הזנות. יותר מרבע מן המשיבים (28%) צידדו הן באפשר הזנות והן בחקיקה נגד קניית שירותי זנות. החוקרים ציינו כי ייתכן שהדבר מבטא גישה דו ערכית להתמודדות עם תופעת הזנות. מצד אחד, לנקוט במאמצים לצמצם באמצעות חקיקה ואכיפה את היקף תופעת הזנות ומצד שני, לנסות לאפשר ולהסדיר את מה שהחוק והאכיפה אינם מצליחים להעלים (סנטו וכרמלי, 2016), ייתכן גם כי הציבור אינו מכיר את המצב לאשורו ואינו בקיא בסתירות העולות בין אפשר הזנות חקיקה כנגד צריכת שירותי מין.

יש להמשיך לפעול ולהיאבק ביחס לזנות וכנגד ניצול של נשים לתעשיית המין, תוך הקשבה לנשים עצמן ופעולה משותפת עמן. שמיר מצביעה על שתי גישות המזוהות עם פמיניזם מתקיימות ביחס לזנות והן עומדות זו בסתירה לזו. מחד הגישה המזוהה עם פמיניזם רדיקלי, הרואה בזנות כלי לדיכוי מיניותה של האשה ועל כן, תומכת בהפללת הלקוחות מחד והכרה באשה כקורבן מאידך, כפי שבא לידי ביטוי במודל הנורווגי. הגישה השנייה, היא גישה התומכת בדה קרימינליזאציה עד כדי מיסוד הזנות, השואבת מהצורך לפקח על נשים בזנות ולהכיר בה כעבודה לגיטימית. תפיסה זו שזורה גם בתפיסות של הנשים עובדות המין הטוענות על זכות האישה לגופה וכן של גישות פרו מיניות הקוראות תיגר על תפיסות שמרניות. גישה זו מזוהה עם המודל ההולנדי (Halley, Kotiswaran, Shamir.& Thomas, 2006). בישראל מזוהות רוב העמותות והארגונים העוסקים בזנות עם הגישה הקוראת להפללת לקוחות, תוך הגדלת התקציב לסיוע לנשים בזנות. כך מתקיים לובי משמעותי המוביל תמיכה בחקיקה. יחד עם זאת, לצד התמיכה בחוק, עולות גם ביקורות כלפיו וחשש

כי מעבר לקשיי אכיפתו אשר עלולים לפגוע בנשים עצמן, גם הסיוע אשר יוגדר בחוק לא יכול להינתן לכלל הנשים בזנות מסיבות שונות של נגישות. בפועל, טוענת שמיר שכל אחת מהשיטות הפמיניסטיות המרכזיות להסדרת הזנות – גישת המיגור וגישת הדה - קרימינליזציה – משפרת את המצב עבור חלק מהנשים ופוגעת בנשים אחרות. על כן דווקא המודל ההיברידי הנהוג בישראל, הוא אפקטיבי עבור הנשים בהיותו גישה המפלילה סרסורים, את מי שמחזיק או משכיר מקום לזנות, וכן כל מי שנהנה מרווחי זנות – אך לא את העוסקת בזנות עצמה ולא את הלקוח. על אף חוסר העקביות הנורמטיבי של הגישה ההיברידית, בחינה של השלכותיה ושל הפוטנציאל הטמון בהעמקתה מראה כי ייתכן שיש ביכולתה לשפר את מצב הנשים העוסקות בזנות בהשוואה לשתי הגישות הפמיניסטיות המובהקות על חסרונותיהן (Halley, Kotiswaran, Shamir & Thomas, 2006).

אין ספק ששאלת ההתמודדות עם הזנות שנפתחה במידה רבה כתוצאה מהמאבק בסחר בנשים והצלחתו, מזמינה דיון מורכב בדרך המיטבית להיאבק בתופעה תוך שמירה על כבודן וטובתן של הנשים. מורכבות זו עולה גם בשדה הפעילות הפמיניסטית ביחס לזנות ומתגברת ככל שהולכת ומעמיקה ההיכרות עם עולם זה דרך שיחות עם נשים בזנות ושורדות זנות. מצד אחד עולה תחושה ברורה וחזקה לגבי הזנות והרצון החברתי של פעילות פמיניסטיות למגר אותה בהיותה מערבת אלימות וניצול מיני ורגשי המוחק את האשה הנמצאת בה ומפשיט אותה מאנושיותה בעיני אלא שצורכים אותה. במובן הזה נתפסת הזנות על הרצף של סחר בנשים ואינה ניתנת להפרדה. מצד שני יש להיזהר בניסיון לייצג נשים הנמצאות בזנות מתוך אמונה בשיתוף ורצון להקשיב לקולות השונים שלהן ומבלי להתיימר להבין טוב מהן את מצבן.

נשים הנכנסות עם אשרת שהייה זמנית של תיירות

ב- 13.12.2015 הוגש על ידי פרקליטות מחוז ת"א כתב אישום חמור לבית המשפט המחוזי, כנגד ליאוניד שטרימר ואסף בן ארי (שניהם בני 34), אשר קשרו קשר להבאת נשים צעירות מרוסיה ואוקראינה לישראל במטרה לספק שירותי מין לגברים תמורת תשלום (רוזן וקוטנר, 2016). שניהם הואשמו בקשירת קשר לביצוע פשע, החזקת מקום לשם זנות, גרימה לעזיבת מדינה לשם זנות, הבאת אדם לשם עיסוק בזנות בנסיבות מחמירות, סרסרות למעשי זנות, מעשה מגונה, אינוס ומעשה סדום. מתוך כתב האישום עולה כי ליאוניד שטרימר יצר קשר עם הנשים באמצעות אתרי אינטרנט והניע אותן לעזוב את מדינתן ולהגיע לישראל, תוך שהבטיח להן שירוויחו כסף רב בעבודה בעיסו ושיכון בדירות יוקרה. אסף בן ארי החזיק וניהל מקומות לעיסוק בזנות במגדל "סיטי טאוור" ברמת גן, בבניין "משה אביב" ברמת גן וכן ברחוב בן גוריון בבת ים. לאחר שהגיעו הנשים לישראל, הודיעו להן שני הנאשמים כי הן תעסוקנה במתן שירותי מין והן נדרשו לשלם סכום כסף עבור השהייה בדירות. הובהר להן כי יהיה עליהן לשלם קנסות במידה ויגיעו באיחור לעבודתן. הנשים אולצו לעבוד בתנאים קשים והוזהרו כי במידה ויעצרו על ידי המשטרה, יהיה עליהן להימנע ממסירת מידע. בנוסף, הן אולצו להשתמש בכינויים, על מנת שלא יזהו אותן. בכתב האישום מצוינים שני מקרים שבהם ביצעו שטרימר ובן ארי בנשים מעשים מגונים ואף אנסו אותן תוך ניצול מצוקתן ותלותן כחסרות ממון.

מקרה זה הביא את התעניינות חדשותית מחודשת שפתחה לציבור צוהר לתופעת הסחר בנשים ולדפוסיה החדשים (ראו למשל תחקיר ידיעות אחרונות, ליאת בר סתיו 25.12.15, נערה עם קעקוע דרכון). אם בעבר הוברחו נשים לישראל בדרכים לא חוקיות, דרך הגבול בסיני או בעזרת דרכונים מזויפים, הרי שכיום נשים נכנסות לישראל למטרת זנות, באופן חוקי עם אשרות שהייה של תיירות לתקופה מוגבלת של כשלושה חודשים (רוזן וקוטנר, 2016). בשנים האחרונות בוטלה דרישת האשרה מאזרחי רוסיה, אוקראינה, מולדובה ובלרוס. לכן ניתן לראות נשים המגיעות מכמה מדינות בריה"מ לשעבר ובעיקר מרוסיה ואוקראינה ונכנסות עם אשרת תיירות. בהתאמה דו"ח מחלקת המדינה של ארה"ב לשנת 2016 קובע כי חלק מהנשים מגיעות באשרות תיירות על מנת לעבוד מרצון בזנות, ונופלות קורבן לאחר מכן לניצול מצד סוחרים מין (Department of State, 2016).

מתוך הידע הנאסף ממפגשים שונים של ארגוני השטח עם נשים, נראה כי הן מגיעות לתקופה קצרה ל"מכונני ליווי" דירות דיסקרטיות ומועדוני חשפנות, מרוויחות כסף מזנות ומסתובבות בחוץ כתיירות בעלות דרכון חוקי עם תוקף ואשרת שהייה. בתום התקופה, הן עוזבות את המדינה. פרקטיקה זו מייצרת קושי גדול לזהות את התופעה, לטפל בה ולאכוף אותה. נשים אלה שנכנסות באופן חוקי למדינה ויוצאות ממנה, עוברות לרוב מתחת לראדאר של משרד החוץ, משרד הפנים ואף של ארגוני הסיוע.

יש קושי רב בהערכת מספר הנשים המגיעות לישראל באשרת תיירות. באופן נשי יש נתונים על כשש נשים שהגיעו אליהן ב- 2015 והיו עם אשרת שהייה של תיירות ובמרבית הניידת בחיפה פגשו עד כה כ- 12 נשים שהגיעו עם אשרת שהייה של תיירות. אמנון שמואלי מנהל מעברי הגבול בנתב"ג ברשות האוכלוסין וההגירה, העריך כי בשנת 2015 גורשו כ- 180 נשים בחזרה לארצות המוצא שלהן וכי בחודשיים הראשונים של שנת 2016 גורשו כ- 67 נשים (אדינו, אבבה, 2016). כך נראה כי יש עלייה בתופעה.

הקושי בזיהוי התופעה נובע מכך, שלכאורה נראה כי הגעתן של הנשים למדינה נעשית מתוך בחירה וכי לא מעורבת אלימות פיזית נראית לעין כליאה, שעבוד או סחיטה באמצעות עיכוב הדרכון. למעשה ברובד הגלוי נראה כי נשים אלה מגיעות עצמאית ומתנהלות בחופשיות יחסית כתיירות. יחד אם זאת, מתחת לפני השטח, כפי שעולה מכתב האישום

שהוזכר קודם לכן, נראה כי מאחורי הגעתן של נשים למדינת ישראל למטרות זנות מתקיים מנגנון מאורגן ושיטתי שמאחוריו אנשים פרטיים ואף גופים שמרוויחים כסף על הבאתן של נשים לישראל ממדינות אחרות. ראשית, הסרסורים, אשר יוצרים קשר עם הנשים דרך האינטרנט ומציעים להן להגיע לישראל כדי לעסוק בזנות תוך שהם מבטיחים להן סכומי כסף משמעותיים שאתם ישובו לביתן. עבריינים אלה לא בוחלים בשקרים ומניפולציות לצורך הבאתן של הנשים, הם מסתירים מהן את המציאות שבה יעבדו ומנצלים באכזריות את מצבן הכלכלי והנפשי של הנשים. לעיתים רבות הם אף מפעילים אלימות מינית ופיזית כלפי הנשים (מירב שמואלי, מתוך הפרוטוקול של ישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי מתאריך 12.10.15).

שני גורמים שלובים זה בזה בדפוס חדש זה והם ארגוני הפשיעה וענף התיירות. ראשית, ארגוני פשיעה מנצלים את הסיטואציה החדשה של ביטול הויזות ומביאים נשים בדרך כזו או אחרת העבריינים וכל מי שקשור לתחום הם מאד מתוחכמים, ברמת תחכום של ארגוני פשיעה. הם נזהרים בטלפונים ויש להם אנשים שעובדים בשבילם מה שנקרא "קופים", כך שאין להם נגיעה ישירה למעשים. חקירות כאלה דורשות משאבים רבים מאד על מנת להגיע לאותם אנשים שעומדים בראש הפירמידה וכל תיק כזה הוא תיק שצריך להשקיע בו באופן מאד אינטנסיבי, עד שמגיעים לאותם אנשים ומגבשים נגדם ראיות. מבחינת אכיפה, כאשר הנשים נתפסות בפשיטה משטרתית, הן אינן מחויבות למסור עדות ומבקשות לרוב לחזור לארצן מבלי למסור מידע על העבריינים שהביאו אותן ארצה. בשל כך, המשטרה והפרקליטות לא מצליחות לאסוף די ראיות על אותם עבריינים, ותיקים רבים נסגרים ללא כתבי אישום. נוסף על כך, כשמוגש תיק במקרים כאלה זה לא בעבירת הסחר בבני אדם, אלא בעבירה של גרימה לעזיבת מדינה למטרת זנות או בעבירות סרסרות, כי מאד קשה לבסס טענה לסחר משפטית (פקד דניאל לב ארי סגן ראש מחלק מוסר, ימ"ר תל אביב, משטרת ישראל, המשרד לביטחון- פנים, מתוך הפרוטוקול של ישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי מתאריך 12.10.15).

שנית, ענף התיירות בחסותו מתקיימת הפעילות בבתי מלון ובחדרי אירוח. כמו כן, סוכנויות הנסיעות היות ולעיתים מגיעות הנשים בקבוצה מאורגנת של מטיילים לכאורה, אל בתי המלון באופן מוסדר מראש, לעיתים דרך חבילות נופש. גורמים פרטיים כמו התאחדות המלונות, בעלי בתי מלון, התאחדות סוכני הנסיעות, שלכאורה התופעה אינה קשורה אליהם והם אמורים רק להרוויח כסף. יתרה מזאת, בתקופה כזאת, כשענף התיירות קשיים, קשה יותר לפעול כנגד, אולם יש לעשות זאת. לכן מן הראוי לערב ולגייס את ענף התיירות, גם מבחינת זיהוי, מניעה, דיווח וכו'.

ב- 22 בדצמבר 2015 התקיימה ישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בנושא שילוב גורמי תיירות במאבק בסחר בנשים ובזנות. ישיבה זו שהתקיימה בנוכחות שר התיירות, יריב לוין, העלתה למודעות את התקיימותה של הזנות בבתי מלון בארץ, כמו גם את נושא הנשים המגיעות כתיירות לצרכי זנות. בישיבה זו, ציינה עו"ד מירב שמואלי את מחויבות משרד התיירות לעניין הנשים התיירות היות וענף התיירות הוא ענף מרכזי במאבק בסחר. הסחר כרוך לרוב במעבר בין מדינות, שימוש בשדות תעופה, מטוסים, סוכנויות תיירות וכדומה. גורמים אלה הם מאד רלבנטיים למניעה ואכיפה בעיקר בהקשר של זיהוי. מכאן שהאחריות למניעה, זיהוי, אכיפה והגנה היא על הממשלה. כלומר לגורמים הרשמיים כגון פקידי ממשלה, רשות ההגירה והמשטרה, יש תפקיד מכריע. יחד עם זאת, בצמתים בהן עוברות הנשים, מן הראוי לפקוח עיניהם של אלה שנמצאים בזירות הזנות והסחר, שפוטנציאלית יכולים לפגוש את הנפגעות והנפגעים, כמו הגורמים שנמצאים בסקטור של התיירות, גורמים פרטיים וכמובן ארגוני החברה האזרחית שלאורך כל הדרך הם השותפים הכי מרכזיים במאבק בסחר.

נושא שנוסף שעלה על ידי עו"ס ביאטריס רוזן כץ מנהלת "אופק נשי", עיריית חיפה הוא כי הנשים המגיעות עם אשרת תיירות מועסקות לעיתים רבות במועדוני חשפנות. כך שאם יש פשיטה על מועדון החשפנות, נשים אלה מגורשות מיידית

ללא בדיקה מקיפה של הגורמים העומדים מאחורי הבאתן. בתגובה מסרה אורלי דאהן נציגת הלשכה המשפטית כי חלה הגברה של המודעות בקרב עובדי אכיפה, גם בצפון במקרים של חיפה וגם באופן כללי וכי יש בכוונתם לערוך הכשרות נוספות, שבמידה ונמצאות נשים במועדונים או בכלל ועוסקות בתחום שנע סביב זנות וסחר הן יוכלו לקבל מענה. הקושי העולה כאן שוב הוא כי לא תמיד יש שיתוף פעולה מצד הנשים, הנשים לרוב לא מעוניינות, הן מגיעות לישראל כתיירות ורוצות לצאת בלי לשתף פעולה (מתוך הישיבה לקידום מעמד האשה בנושא שילוב גורמי תיירות במאבק בסחר בנשים, 22.12.15).

לסיכום, ניתן לראות כי ב'עידן החדש' שבו מוכרת ישראל כמדינה שאין בה סחר, ממשיכות להגיע נשים מחוץ לגבולות המדינה לצרכי זנות וניצול, רק שכיום הן נכנסות באופן רשמי וחוקי דרך אשרות תייר. מצב זה חוזר לכך שרשויות ההגירה והאכיפה מנסים לאתר אותן ולמנוע כניסתן ובמידת הצורך אף לגרשן חזרה לארצות המוצא. כך בין אם מגורשות כעברייניות ובין אם נכנסות לזמן קצר למדינת ישראל לצרכי זנות, הן נשארות שקופות ולא בהכרח מקבלות מענה בנוגע לצרכיהן. הן נעלמות מן העין כנשים במצוקה. כמו כן, גם הגורמים האחראים להבאתן ולהעסקתן כאן בתנאי ניצול, נשארים מוסווים מן העין ואינם מטופלים כראוי, על אף שברור כי יש מי שמניע את הגלגל הזה החל מהלקוחות והביקוש לנשים יוצאות בריה"מ ועד לסרסורים ולסוחרים המביאים אותן.

'כלות בהזמנה' הבאת נשים לישראל לצורך קשר נישואין לכאורה

ב- 31.3.15 סייע ארגון 'אשה לאשה' 16 לנתינה זרה מאוזבקיסטן כבת 30 ושני ילדיה, בני 6 ו-3 מבית במועצה מקומית בדואית בצפון הארץ לאחר התעללות שעברו על ידי בן זוגה של האישה, שכללה אלימות פיזית וכלכלית לדבריה. האישה סיפרה כי היא נסחרה ונוצלה מינית בתאילנד ומשהבטיח לה החשוד חיים טובים יותר בישראל נישאה לו והגיעה ארצה. כאן נולדו להם שני ילדים. במשך שש שנים, היא עבדה הוחזקה בחדרון מתחת לבית של בן זוגה, הנשוי לאישה נוספת, בתנאי רעב לה וילדיה. היא הוכתה על ידו ונאסר עליה לדבר עם זרים ולפנות לעזרת משפחתו וגורמים אחרים. האישה ציינה כי בן זוגה נהג בה כשפחת מין כשהוא מגיע מעת לעת על מנת לקיים עמה יחסי מין. האישה סיפרה כי בעלה אינו מסכים להסדיר את זכויותיה ולרשום אותה במשרד הפנים, זאת בכדי להותירה כבולה בידיו ללא כל זכויות או זהות, ותיארה חיי עבדות בהם הוא משתמש בה לסיפוק צרכיו המיניים, כאשר מפעם לפעם הוא נותן בידיה סכומים של כ- 200 שקלים אשר אינם מספיקים לה וילדיה אפילו לאוכל. היא חששה לפנות לקבלת עזרה מהמשטרה והגורמים הרשמיים משום שאין לה אזרחות והיא חוששת לגורלה ולגורל ילדיה ובעיקר חששה שתגורש ושלילדיה ילקחו ממנה. לבסוף סיפרה על מקרי האלימות למכרה אשר פנתה ל'אשה לאשה' וכך נוצר הקשר. בשל החשש לחייה, חולצה האישה מהדירה במהירות ובהיחבא והיא נלקחה להגיש תלונה במשטרה נגד הבעל. כמו כן, סייע הארגון לסדר לה מקלט לה וילדיה, להוציא לה צו הגנה, ולמצות זכויותיה וזכויות הילדים שכלל לא רשומים במשרד הפנים (ראו רוזובסקי, 2015). אשה שבעלה החזיקה בתנאים קשים חולצה ע"י ארגון "אשה לאשה". (מעריב און ליין, 31.5.15)¹⁷.

סיפור זה פותח צהר לתופעה שהיקפיה והשלכותיה אינם ידועים במלואם וכי ניתן לראות בה ענף נוסף וחדש של סחר בנשים, בעידן שלאחר הסחר, כפי שהיה מוכר בשנות התשעים. התופעה של יבוא נשים ממדינות נחשלות ועניות תוך ניצול מצבן הסוציו אקונומי ופיתוין באמצעות הבטחה מפוקפקת לחיים טובים יותר בישראל, המכונה בלשון מכובסת "כלות בהזמנה" אינה חדשה אך נראה כי היא מתרחבת ומשתכללת. הנשים ממדינות מוחלשות מובאות לישראל ב"הזמנה" או באמצעות הכרות חפוזה ברשת החברתית במטרה ליצור זוגיות.

תופעה זו החלה להיות מדוברת בשנת 2001 בעקבות סרטה של נילי טל 'כלות מאוקראינה' אשר עקב אחר כמה גברים שנסעו לעיר חרסון לאתר להן כלות פוטנציאליות ולהביאן לארץ לצורך נישואין. בעבר הציעו הסוכנויות המתווכות ללקוחות נסיעות לאוקראינה ולעיר חרסון כדי לאתר שם נשים עניות במיוחד השרויות במצוקה ומאמינות שאולי יצליחו לשפר את גורלן באמצעות נישואים לגבר ישראלי. היקף התופעה הוערך בכ- 150-300 גברים שנסעו להביא נשים למטרות נישואין (ורצברגר וברק, 2002). בעקבות הסרט, התכנסה ב- 28.1.2002 הוועדה לקידום מעמד האישה ודנה בתופעה. תופעה זו לא נעלמה אלא ממשיכה להתקיים גם כיום ואף יותר מכך, נראה שכיום היא מהווה פוטנציאל לענף חדש של סחר בנשים לצרכי זנות. ב- 1.12.14 התקיים דיון בנושא 'תופעת יבוא כלות לישראל' בוועדה לקידום מעמד האישה אשר הצביע על מאפייני התופעה כפי שקיימת כיום.

עם התפתחותו של השדה הווירטואלי, כיום ניתן לייבא נשים כ'הזמנה לביקור' בישראל לכאורה לצורך קשר נישואין באין צורך "לנסוע לאוקראינה. כך למשל מציע אחד מאתרי ההיכרויות הנקרא 'רק לגבר': "רוסיה ואוקראינה מלאות בנשים מקסימות ובודדות שרוצות להכיר גברים כמוכם, שחלומן הוא גברים כמוכם, אז למה לא לתת להן להכיר אתכם? הן

¹⁶ באמצעות עו"ד מירית קרוגליאק, לשעבר מנהלת פרויקט מאבק בזנות וסחר בנשים בארגון 'אשה לאשה'

¹⁷ <http://www.maariv.co.il/news/israel/Article-470240>

מוכנות להגיע אליכם, לעשות כל מאמץ, אז תנו להן... משיבה בבית וחלומות על נשים כמו שבתמונות לא יוצא כלום! תעשו את הצעד ותיצרו קשר, תכנסו להרפתקה, תפתחו את העולם שלכם. צרו קשר עם בחורה או יותר, תזמינו אותה לארץ, תבלו תקופה נפלאה ביחד ותחליטו אם עתיד משותף מתאים לכם.. זה כל כך קל, כל כך פשוט, וכל כך זמין." 18

תופעת "כלות בהזמנה" אינה המצאה ישראלית, היא אוניברסאלית ומאפיינת גברים מבוגרים וכלאה הנחשבים "פסולי חיתון" בעלי יכולת כלכלית המאפשרת להם לרכוש אישה צעירה ממדינה ענייה. על פי ההערכות שוק "הכלות בהזמנה" מגלגל בין 7 ל-12 מיליארד דולר בשנה. למרות שהנשים מציעות עצמן למכירה והן "בוחרות" את הבעל, נמתחת בעולם ביקורת רבה על התופעה והיא מזוהה לא פעם כתופעת בת של "סחר בנשים". שהרי זה יבוא אישי היישר לבית "הלקוח", שעבוד מיני בצורה של חוזה נישואין מעוות, הערמה על הרשויות המעדיפות לעצום עין ולא לבדוק במה מדובר (לי, 2013). לכאורה אין מדובר בסחר, היות ועל פניו נראה כי מדובר באתרי היכרות לגיטימיים.

יחד עם זאת, התבוננות באתרי ההיכרות והשידוכים הרבים המציעים כיום מציאת כלה ממדינות בריה"מ מדליקים נורות אדומות בנוגע לפערי כוח גדולים מאוד מבחינת מצב כלכלי, גיל, סטטוס וכדומה בין הגבר לבין האישה. על הקשר בין יבוא הנשים למטרות נישואין ובין זנות וסחר מצביעה עידית הראל שמש בהתייחס לפרקטיקה כפי שעולה מאחת המודעות: 'כתוב כאן 'מזמינים אותך להצטרף לטיול לאודסה'. הם באים לארבעה ימים. כתוב שבארבעה הימים האלה 'תפגשו כמה בחורות, כמה בנות'. השימוש במילה 'בנות', 'בנות' משתמשים לנשים בזנות. לא נשים, לא כלות. הם פוגשים כמה ותוך ארבעה ימים הם נפגשים ובוחרים. הם מביאים אותן לכאן, כלומר, האפשרות שבאמת יש כאן משהו אמיתי היא מאוד קטנה." הנשים שמגיעות ל'כלות' באות מעוני, מייאוש, מתנאי מחייה קשים כגון בית שאין בו ביוב זורם. בעיניהן הגעה לארץ אחרת ולחיי נישואין היא קרש הצלה להן ולמשפחתן. לעיתים אם יש להן ילדים הן משאירות אותם שם עם הסבתא. הערכה לגבי גיל הנשים מצביעה על כך שרובן הגדול הן בנות 18-35. בהינתן גילן הצעיר והעובדה שהן מגיעות לכאן ללא מעמד מוסדר, הבדלי המעמדות ויחסי הכוח מאוד בולטים (עידית הראל שמש, ישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים ובזנות בנושא התמודדות הרשויות עם תופעת יבוא כלות לישראל מתאריך 1.12.14).

כשלעצמה, תופעת יבוא הכלות למטרות נישואין אינה נחשבת עבירה פלילית של סחר מבחינת חוק העונשין. החוק אינו מגדיר סחר למטרת נישואין. יחד עם זאת אם בתוך אותה מערכת יחסים יש אלימות, ניצול, כליאה, שיעבוד, ניצול מיני ועוד, ניתן להכניסם תחת עבירת הסחר, סחר למטרת עבדות, סחר למטרת ביצוע מעשה מין, סחר למטרת עבדות, אחזקה בתנאי עבדות וכדומה. הערכות של עמוס ארבל מנהל אגף מרשם ומעמד, רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול, כפי שהועברו בוועדה למעמד האשה בנוגע לכלות בהזמנה מתאריך, 1.12.14 מדברות על כ-3000 מקרי נישואין או חיי זוגיות בין אזרחי ישראל או תושב קבע לבין זר, שמתוכם פחות מ-10% מהמקרים יכולים להיות מקור לבעיה (כלומר, בהערכה גסה כ-300 נשים בשנה).

הקושי לזהות נשים ש'הובאו' לישראל למטרות נישואין הוא רב. גם אם עולה חשד בשלב הגשת הבקשה לוויזה, כל ניסיון לתשאל אשה או גבר בנוגע ליחסיו הזוגיים, עלולה להיתפס כפגיעה בפרטיות והפרה של זכויות. משרד הפנים ורשות ההגירה לא עורכים בדיקות שטח בארצות המוצא כגון אוקראינה, או מולדבה ולא יכולים להכריע האם האשה הגיעה כבת זוג או לא. אין מערכת בדיקות יותר מקצועית של איך הם הכירו ובדיקה מעבר לדיווחים של בני הזוג או של בן הזוג הישראלי שמדווח. בהיעדר חשד בולט וחד משמעי הבקשה מאושרת והם נכנסים לישראל. לאחר מכן מתחילות בדיקות לוויזה ב' 1 שמאפשרת לשהות ולעבוד בישראל. לגבי נישואים התקופה היא יותר קצרה במטרה שההליך יהיה פחות

¹⁸ <http://www.raklagever.co.il/home.htm>

בירוקרטי ושיהיו פחות מפגשים עם רשות האוכלוסין. משרד הפנים תופס עצמו כמשרד ממשלתי שאמור לשמור ולתת שירות לאנשים, שירות לאזרחים כולל שירות גם לזרים ולכל מי שמגיע לפתחו. כמו כן, אין בדיקת שטח ממשית לגבי מימוש הזוגיות הלכה למעשה.

במקרים ברורים בהם ניתן לדעת בוודאות, בוודאי בשלב שהזר מגיע לארץ, שאכן מדובר בתופעת סחר, המשולבת ברמאות סביב הבקשה לוויזה, אזי בקשה זו מסורבת והזרים נדרשים לעזוב. מהרגע שעולים חשדות ראשונים של סחר, נכנסת האשה לנהל בדיקה מיוחדת של הרשות וטיפול בה לאורך עדותה בפרקליטות והחלטה מה לעשות אתה הלאה. לפי ההערכות, בשנים האחרונות, אין מדובר בתופעה אלא בנשים אחדות. כלומר המדינה ומשרד הפנים מפרידים בין תופעת הסחר ובין זוגיות פיקטיבית. המקרים בהם עולה חשד לרמאות יטופלו כפיקטיביות בזוגיות ולא ידווחו או ייבדקו כמקרה סחר. הערה נוספת של עמוס ארבל מנהל אגף מרשם ומעמד, רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול הייתה כי מתקיימת וועדה אחת לחודש שלושה שבועות. בכל וועדה עולים כ- 25-30 תיקים, כאשר בין 5 ל- 7 תיקים ההליך מופסק בעקבות אלימות בן הזוג כלפי האשה (הוועדה למעמד האשה בנוגע לכלות בהזמנה מתאריך 1.12.14).

יחד עם זאת, לנוכח הטיפול של משרד הפנים באותן נשים עולה ביקורת מצד ארגוני הנשים ו'אשה לאשה' בפרט. הטענה היא כי נשים זרות הנישאות לישראלים¹⁹ חשופות לסכנות ממשיות. לפי הנהל המקובל, האשה זכאית לאשרת שהייה כל עוד היא חיה עם הגבר, אך אם הנישואים אינם מצליחים עליה לעזוב את המדינה. מדיניות זו מעלה שאלות רבות לגבי השימוש שנעשה במעמד האזרחות בחסות המדינה: שימוש ציני ומרושע, שמציב נשים רבות תחת ניצול ואלימות, והכול בחותמת של משרד הפנים הישראלי ולשירותו של הגבר, אזרח ישראל. מן הראוי לשנות את הנהלים הנוקשים של המשרד הפוגעים בנשים.

ריטה חייקין, עו"ד, לשעבר מנהלת פרויקט מאבק בזנות וסחר בנשים בארגון 'אשה לאשה', מצביעה על כך שנשים נשואות לא בהכרח יתלוננו, בודאי אם אין להן מעמד חוקי. נשים נשואות אשר כן יבחרו להתלונן יופנו ויטופלו במסגרת יחידות האלמ"ב של המשטרה ולא כך למשל כדאי גם לשים לב לתופעת של מהגרות עבודה פילי לפניות הנישאות לישראלים על מנת לקבל ויזה להישאר בארץ, כאשר גם ומדובר ביחסים מוצהרים של אהבה או של בחירה, עדיין מתקיימים יחסי כוח בין הגבר האזרח הישראלי והאשה מהגרת העבודה התלויה בו כדי להישאר בארץ. בהכרח יזוהו כנפגעות סחר. כך נוצר מיסוך על נשים אשר הובאו בכפייה למטרות שונות ואמורות להיות מטופלות במסגרת החוק על סחר, אך לא נראות ולא נשמעות אלא במקרים קיצוניים כנשים נפגעות אלימות במשפחה. נשים שהוזמנו ארצה על ידי גברים שיצרו איתם קשר באתרי האינטרנט השונים בתואנה של שיפור חיייהן. כשהן מגיעות ארצה הן נישאות ומהר מאוד מגלות שהן הופכות לסוג של שפחות מוכות. חלקן עלולות להפוך לזונות בכורח משום שכן הזוג מכריח אותן לממן את הבאתן והופך אותן לזונות. חלקן בורחות ואז הן מוצאות את עצמן ברחוב ללא מעמד, לעיתים מלוות בילדים שעליהן לפרנס.

המנגנון של בקשת אשרת שהייה ומעמד הוא בעייתי, מייצר תלות, חוסר שיוויון ופגיעה קשה במעמד של הנשים אם במשך חמש שבע שנים הן צריכות לרצות את בני הזוג כדי לקבל מעמד.

ביאטריז רוזן כץ, עו"ס, אופק נשי וקידום מעמד האישה בעיריית חיפה ציינה בעבר כי "הגיעו אליהן כארבעה מקרים של נשים שאחרי שנה שנה וחצי שנתיים הגיע העונש מהבעל על כך שהאשה אינה מרצה אותו, כך שהוא לא חותם לה

¹⁹ כך למשל כדאי גם לשים לב לתופעת של מהגרות עבודה פילי לפניות הנישאות לישראלים על מנת לקבל ויזה להישאר בארץ, כאשר גם ומדובר ביחסים מוצהרים של אהבה או של בחירה, עדיין מתקיימים יחסי כוח בין הגבר האזרח הישראלי והאשה מהגרת העבודה התלויה בו כדי להישאר בארץ.

במשרד הפנים. התהליך מתעכב ואחרי חצי שנה הוא לא יגיע שוב. יש מצב שהחנות שלה באה ומגישה תביעה נגדה שאלו נישואין פיקטיביים. כשהאישה לא מרצה אותו הוא פשוט מוציא אותה מהבית ומשאיר אותה ברחוב. במצב כזה, אין אפילו צורך באלימות פיזית אלא ניתן להסתפק באיום הגירוש לרחוב, ללא מעמד. היא מוצאת את עצמה ברחוב, לפעמים עם ילדים ולפעמים בלי ילדים במדינה זרה שהיא לא מכירה את השפה. כך חלקן יכולות להתדרדר לחשפנות או לזנות ובהיעדר מעמד מוסדר להיות חשופות לסכנות, לאיומים ולניצול. כך נוצרת זוגיות לא שוויונית בבסיסה. מצב זה יש לשנות דרך איום בענישה של הגברים ומתן מענה לנשים אשר לא קיבלו הארכת ויזה וניסיון להבין אתן את מציאות חייהן (ישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים ובזנות בנושא התמודדות הרשויות עם תופעת ייבוא כלות לישראל מתאריך 1.12.14).

הקריאה הראשונה של ארגוני הנשים היא כי מדינת ישראל צריכה לגלות אחריות על אותן הנשים ולתת לאלה שמגיעות מעמד עצמאי שאינו קשור לבני הזוג כך שלא תיווצר תלות בגבר. אי אפשר לכרוך את המעמד של האישה לרצונו של הגבר להחזיק אותה בבית או לא להחזיק אותה. מעבר לאחריות של המדינה על הנשים והבטחת מעמדן כך שלא ינוצלו לזנות ולא ייסחרו, מן הראוי לערוך דיון עמוק יותר בתופעה כתופעה חברתית ולהבין את משמעותה, כפי שמעירה עו"ד מיכל לייבל, לשעבר מנהלת המטה למאבק בסחר נשים: ניתן לראות באלמנט של הזמנת אשה התייחסות צרכנית ומחפצנת שהינו בבחינת שהוא 'אז ניסיתי את המוצר ואחרי חצי שנה גיליתי שביקשתי אישה וזו לא אישה מושלמת, אני רוצה להחזיר את המוצר ליצרן ולכן אני מבקש לבטל את ההליך'. על אף שהחוק אינו מגדיר את ההליך כסחר, יש להתייחס אלמנטים הצרכניים הללו של התייחסות לאשה כאל מוצר שיש להחזירו, לבדוק את הבקשה של גברים לבטל את ההליך לעומקה, לעקוב אחריהם ולהתחקות אחר מניעיהם. יש לראות בבקשות הללו לביטול ההליך אינדיקציה לכך שמהתחלה היה כאן עניין של ניצול ולבדוק מה מצבה של האשה, בשיתוף עם גורמים אחרים. רק לרשות האוכלוסין יש את המידע על כך שהוגשו בקשות כאלה לביטול ההליכים ויש לרדת לעומקן ולהתייחס לסיבות. יש לראות בגבר אחראי לשינוי החיים והמציאות של האשה המוזמנת ולא לאפשר לו לנצל את כוחו כאזרח ולייצר בו תלות. מכאן שהמדינה אחראית לאותה האשה (ישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים ובזנות בנושא התמודדות הרשויות עם תופעת ייבוא כלות לישראל מתאריך 1.12.14).

דנציג, רוזנברג ולבנקרון (2015), מפתחות את המושג 'אלימות הגירית' המתאר את מורכבותה של התופעה המתוארת שהינה סמויה מן העין שבמסגרתה המדינה נוטלת חלק באמצעות כלים רגולטוריים והסדריה המשפטיים באפשרות אלימות של גברים ישראלים כלפי בנות זוגם המהגרות. לטענתן, האלימות ההגירית נוצרת בנקודת הממשק של שני צירי חולשה חברתיים ההגירה והקורבנות לאלימות בתא המשפחתי. צומת זה מעצים את פגיעותן של הנשים העומדות במרכזו שכן האלימות משתמרת בהשפעת גורם חיצוני המדינה.

לסיכום, נשים הנכנסות לישראל למטרות נישואין עלולות ליפול קורבן לניצול ולאלימות בשל היותן תלויות בבן הזוג לצורך מתן אשרת שהיה ממשרד הפנים. בהיעדר מעמד מוסדר הן עלולות להיזרק לרחוב באם בני הזוג חפצים בכך ומכאן להתדרדר לזנות. על כן, הן מאוימות ונאלצות לספק את צרכי בני הזוג. במצב שבו יש להן ילדים הן חשופות אף לפחד מתמיד מפני גירוש ולקייחת הילדים מהן בהינתן שלאב יש אזרחות והן חסרות ממעמד.

נשים ללא מעמד של אזרחות מהגרות עבודה ומבקשות מקלט

דו"ח מחלקת המדינה של ארה"ב לשנת 2016, קובע כי נשים ממזרח אירופה, אוזבקיסטן, סין, וגאנה, וכן נשים וגברים אריתראים, חשופים לסחר למטרות ניצול מיני בישראל (Department of State, 2016). בבואנו להתייחס לסחר בנשים יש לשים דגש על נשים ללא מעמד מוסדר שמתוקף מצבן זה הינן חשופות לאיומים בגירוש, לאליומות פיזית, מינית וכלכלית וגם לניצול מיני. יש להאיר את הזרקור על הנשים הנמצאות בארץ ללא מעמד מסיבות שונות ומנוצלות לצרכי זנות כפי שעולה מתוך דו"ח סחר בבני אדם בישראל של המוקד לפליטים ומהגרים (רוזן וקוטנר, 2016) וכן מתוך שיחה עם אמי סער מנהלת המאבק בסחר בבני אדם וקשרי ממשל, מוקד לסיוע לעובדים זרים.

ראשית, יש קבוצה של נשים, אותן נשים שהגיעו לארץ לפני 10 ו-15 שנים, הובאו לכאן כקורבנות סחר ונשארו כאן, לא גורשו. כפי הנראה יש מאות בודדות של נשים שנמצאות וארגוני זכויות האדם או ארגוני הנשים נתקלים מדי פעם במישהי שמגיעה. חלקן קורבנות אלימות במשפחה, חלקן אמהות לילדים, חלקן עדיין עובדות בזנות. הן אינן מטופלות, גם כשהן באות ומבקשות אשרה, אז יכול להיות שייקח שנים עד שישקלו את הטיפול במתן אשרה מטעמים הומניטאריים. באותן שנים אין להן איך לחיות והרבה פעמים הן נאלצות לשוב ולעבוד בזנות.

שנית, נשים אריתראיות שנחטפו למחנות העינויים בסיני, שנחטפו לשם אלפי אריתראים ואריתראיות. כמעט כל הנשים שנחטפו לשם סיפקו שירותי זנות ומין לשובים שלהם ונאנסו. במהלך 2015 הכירה היחידה המשטרית למאבק בסחר בבני אדם ב-23 נשים כניצולות סחר. שמונה מבין הנשים היו ניצולות אריתראיות ממחנות העינויים בסיני. הכריחו אותן. אותן נשים שבאות ומספרות ומוכרות, מגיעות למקלטים. 14 נשים ממדינות אפריקה זוהו כניצולות ושוהות במקלט 'מעגן' לנשים (רוזן וקוטנר, 2016). על אף הטיפול המיטיב במקלט, מתעוררות בעיות עם שחרורן של הנשים שורדות סחר כשהן מסיימות את השהייה במקלט ונשארות בארץ, מאחר שהן מבקשות מקלט. בניגוד לאותן נשים שהגיעו מברית המועצות לפני 10-15 שנים ונשלחו בחזרה למדינות שלהן, נשים ממדינות אפריקה נמצאות פה ללא כל שירותי שיקום וטיפול, בזמן שהן בלי אשרה, בלי תמיכה ובלי הכרה.

שלישית, קבוצה של נשים אריתראיות ואחרות, שהן היום עוסקות בזנות בתוך קהילת מבקשי המקלט. מאד קשה לאתר אותן ולסייע להן. חלק גדול מהנשים האלה עוסקות בזנות, על מנת לשלם את דמי הכופר שמשפחותיהן שלימו בעת ששהו בסיני אשר הגיעו לגובה של 40,000-50,000 דולר. הן נאלצות לעזור למשפחה להחזיר את הכסף וזו קבוצה לא גדולה שזקוקה לטיפול. בנייר עמדה של מרפאת לוינסקי, של לשכת הבריאות ת"א, העריך צוות המרפאה כי כ-50 נשים חסרות מעמד ממוצא אריתראי מעורבות בזנות באזור התחנה המרכזית הישנה, מרביתן מועסקות בזנות בפאבים אותם פוקדים גברים מהקהילה. מרבית הנשים הן אמהות חד הוריות, שבאריתראיה לא עסקו בזנות. נראה כי את עיסוקן בזנות בפאבים ובבתי הבושת מארגנים גברים מתוך הקהילה עבור לקוחות זנות מהקהילה. בנוסף ישנן נשים המועסקות על ידי סרסורים ישראליים בדירות דיסקרטיות מחוץ לאזור התחנה הישנה כאשר את בתי הבושת הללו פוקדים גברים ישראליים. על פי רוב בסיטואציות אלה הן מציגות עצמן כאתיופיות. בנוסף, צוות המרפאה מקיים קשר עם 5 גברים אריתראים המעורבים בזנות. הגברים מנוצלים בזנות בקרנות רחוב והגברים המשתמשים בהם, הם תמיד ישראליים או תיירים, אך לא גברים אריתראים. הגברים האריתראים המעורבים בזנות סופגים אלימות קשה ונידוי מוחלט קהילתי יוצאי אריתראיה בישראל. ישנם גברים אריתראיים בעלי נטייה מינית הומוסקסואלית המעורבים בזנות וישנם אף שניים המוכרים לצוות כטרנסג'נדרים. מידת הסובלנות של הקהילה האריתראית כלפי בעלי נטייה מינית וזוהות מגדר אחרת הינה אפסית ועל כן קבוצה זו סובלת מנידוי ואף מאליומות קשה.

דוח מחלקת המדינה מצביעה על כך שמשנת 2007, אלפי מהגרים אפריקאים נכנסו לישראל מחצי האי סיני שבמצרים. רבים מאותם מהגרים נחטפו לאורך גבול אריתריאה סודן או בתוך סודן ועברו התעללויות קשות, לרבות עבודות כפיה וסחר למטרות ניצול מיני, מידי קבוצות פשע בסיני, בטרם הגעתם לישראל. על אף שזרימת מהגרים מסוג זה לישראל פחתה באופן משמעותי, כאשר מספרם הגיע ל- 10,000 ויותר בשנת 2012, מסרה ממשלת ישראל כי בשנת 2015 הגיעו 168 מהגרים בלתי סדירים, מספר המהווה עליה לעומת - 21 המהגרים שהגיעו בשנת 2014. שאר 43,000 המהגרים ומבקשי המקלט האריתראים והסודנים, נשים וגברים, פגיעים במיוחד לסחר למטרות ניצול מיני (Department of State, 2016).

המאבק הנקודתי בסחר בנשים שהתרחש בתחילת שנות האלפיים נחל הצלחה מסוימת כתוצאה משיתוף פעולה בין ארגוני זכויות אדם ובין המדינה. מדינת ישראל עלתה בדירוג של דו"ח מחלקת המדינה האמריקאית עד לרמה הגבוהה ביותר. ההצהרה כי במדינת ישראל אין סחר בנשים נשמעת בקרב גורמים רשמיים ומקבלת משנה תוקף לאור המצב. כיום נראה כי התופעות המזעזעות של סחר בנשים שבהן חזינו בעבר, אינן קיימות. יחד עם זאת, אין באפשרותנו לעצום עיניים ולהתעלם מאופני החדשים של הסחר ומהקשר ההדוק של התופעה עם תופעת הזנות המקומית. יש להמשיך לשתף פעולה בין ארגונים ובין מוסדות ממשלתיים כגון משרד המשפטים, המשטרה והפרקליטות, על מנת להילחם בתופעת הזנות תוך סיוע מיטבי לנשים ומתוך שימת לב לדגשים הבאים:

1. מומלץ וראוי להמשיך ולקיים מודל של שיתוף פעולה בין ארגונים ממשלתיים וארגוני חוץ ממשלתיים בכל מה שקשור לבעיות חברתיות בכלל ובעיות של נשים בפרט וראוי ללמוד מתוך הצלחת המאבק. יחד עם זאת, יש לשים דגש על כך שהמוטיבציה למאבק מצד המוסדות הרשמיים היתה אינטרס מדינתי ופוליטי ולא בהכרח דאגה לנשים עצמן מתוך מחשבה פמיניסטית גלובלית על ניצול נשים בידי הפטריארכיה וכי הוא התמקד בעיקר במאבקים משפטיים וחקיקתיים ופחות בשינוי תודעה ביחס לנשים בקורבנות בעידן של סחר.
2. זירת הזנות המקומית התרחבה ואליה נכנסו נשים ישראליות, בהן מהגרות מבריה"מ לשעבר, נשים ערביות, טרנסג'נדריות, קטינות, גברים ועוד. השדה של הזנות הוא שדה מורכב ממגוון קולות של נשים ואחרים. יש להביט בו נכוחה ולא להתעלם מהמורכבות, מן הראוי להיזהר מאימוץ עמדות פטרנליסטיות ושיפוטיות העלולות לפגוע בנשים. בה בעת יש להאיר זרקור עיקש וחד משמעי למקומות בהם זנות פוגעת בנשים שנמצאות בה, אינה מאפשרת חופש בחירה במובן הליברלי עבורנשים ומעוותת את הדרך בה כלל הנשים נתפסות בחברה. הפתרון נמצא בשינוי חברתי עמוק, עד כדי מהפכה ביחסי הכוח המגדריים והמעמדיים כתוצאה ממאבק כנגד תופעות חברתיות רחבות כמו אלימות כנגד נשים, דיכוי מיניותן ומאבק בעוני. אולם בהינתן המצב הקיים, יש להמשיך לכמותה למהפכה אך לפעול למען נשים בזמן אמת ומתוך הקשבה ושיתוף פעולה הדדי עמן ומתן כבוד לרצונן בכל הנוגע לתנאי חייהן.
3. מן הראוי להיות מודעים לכך שנשים ממשיכות להיכנס לישראל, אך הפעם בדרכים רשמיות ובאופן חוקי ולהיות מנוצלות לזנות. שתי תופעות שראוי לשים אליהן לב הן נשים הנכנסות על אשרת תיירות לתקופות קצרות ונשים המיובאות לישראל ככלות ולעיתים עלולות ליפול קורבן לניצול מיני ולאלימות. תופעה נוספת הראויה למתן תשומת לב הינה נשים אשר כבר נמצאות כאן שנים רבות מתקופות בהן נסחרו וכן נשים מבקשות מקלט אשר נאנסו ועברו התעללות במחנות העינויים בסיני, אשר חלקן נאלצות לשלם את דמי הכופר ולשרוד דרך הזנות. בכל המקרים הללו הנשים הן שקופות, ואינן נראות לעין כנשים ללא מעמד של אזרחיות כך שהן פגיעות מאד לאיזמים על חייהן ותנאי חייהן ולניצול מיני שהינו בבחינת סחר.
4. יש להגביר את דרכי הנראות של הנשים, לנסות להגיע אליהן ולתת להן סיוע, כל אחת ביחס לתנאי חייה ולהקשר שבו נכנסה לישראל. יש להמשיך להתייחס אליהן כקורבנות לניצול ולסחר ולהציע להן סעד מתוך תחושת אחריות, טרם הן מגורשות חזרה לארצות המוצא.
5. בנוגע לנשים שמגיעות לישראל למטרות זנות ממדינות בהן בוטלה אשרת הכניסה והן מוכרות כמדינות מקור לסחר, יש לחשוב על מפגשי סיוע עם הנשים שאינם כוללים רק זיהוי ועיכוב או גירוש אלא גם מפגשים לצורך סיוע ומתן מענה לצרכי הנשים המתבסס בדיקה אתן בנוגע למצבי מצוקה אפשריים.

6. מן הראוי להמשיך לערב ולגייס את ענף התיירות למאבק בסחר גם מבחינת זיהוי, מניעה, דיווח וכו'.
7. יש להאיר מקומות כמו מועדוני חשפנות ומכוני ליווי וכאשר אישה עם אשרת שהייה של תיירות מאותרת ליווי במקומות אלה מן הראוי לבדוק באופן יסודי האם יש שם מצב של סחר.
8. יש חשיבות רבה בהתייחסות לתופעה זו 'יבוא כלות' כתופעה בעלת פוטנציאל גדול לסחר בנשים (ובילדים) ובמניעת הסכנות האורבות לנשים. כך למשל משרד הפנים חייב לייצר מענה לזכויותיהן באופן שיוכלו להישאר כאן כשאינן תלויות בבני הזוג. מן הראוי לתת לנשים זכויות ולהסביר להן כנוהל, בשפתן שלהן, את כל זכויותיהן החל מהיום הראשון שבו הן מגיעות. ראוי לתת להן את התנאים לפנות ולהתריע אם הבעל מכה או עושה משהו בניגוד לחוק ולצייד אותן בכתובות, מספרי טלפון למוסדות והארגונים המטפלים בכך, על מנת שלא ירגישו לבד. מן הראוי ליידע אותן ולסייע להן בשפתן במידת הצורך.
9. ראוי ליידע את המשטרה וגורמי אכיפה נוספים ובפרט את חוקרות האלמ"ב במשטרה בנוגע לסכנה עבור נשים שאינן אזרחיות הנישאות לאזרחי המדינה, להיותן קורבנות סחר ולא רק 'נשים מוכות'. באם הוגש הליך לביטול בקשה לאשרה, ראוי ליצור קשר עם הנשים ולוודא כי יש באפשרותן יכולת להתקיים ולקיים את ילדיהן אם קיימים, בתנאים נאותים.
10. יש להמשיך להאיר על חלקם של הסוחרים שהתמקצעו והפכו סרסורים אך הם נעלמים מן העין כאשר הנשים אינן מדווחות עליהם. סרסורים אלה פועלים בדרכים מתוחכמות תוך שימוש במנגנונים רשמיים וניצולם לצורך יצירת תלות של הנשים בהם ויצירת אווירה מאיימת שממוסכת בתחושת בחירה חופשית של הנשים. סרסורים אלה משתמשים באימים כלכליים על חייהן של הנשים בנוגע לחובות בהן שריוות כתוצאה מתנאי חייהן בארצות המוצא או בדרכן לכאן. במידה ולנשים יש ילדים כאן בארץ או בארצות המוצא הם משמשים גם ככלי לאחזקה נפשית של הנשים מתוך חששן שייפגעו או יילקחו מהן באמצעות דיווח כוזב לרשויות הרווחה.
11. יש לרכז מאמצים למעקב אחר זירת הזנות והסחר כמו גם פעולה למניעתם במרחב הווירטואלי. התפתחות הרשת האינטרנטית שינתה את זירת הזנות והסחר שמתנהלות ברובה דרכה והקלה על יצירת קשר עם נשים והבאתן לארץ בדרכים חוקיות כמו גם יצירת לגיטימציה לצריכתן של נשים כמוצר או כנותנות שרות עבור ה'לקוחות'.
12. יש להאיר נקודות נוספות בהן נשים עלולות ליפול קורבן לזירות עבריינית בחסותן מתנהלות הזנות והסחר. המעבר לדירות דיסקרטיות ולבתי מלון (או שכירת חדרים לפי שעה), הביא לכך שהסרסורים אינם עומדים באופן ישיר כאחראים אלא מציבים 'פקידה' אשר מוצהרת כבעלת המקום ונעצרת כאחראית. כך, קשה יותר לאתר את הנשים הנמצאות בסכנה.
13. בנוגע לאכיפה, נראה כי על אף מאמצי גורמי האכיפה והרצון לאכוף את התופעה, היות ולכאורה הסחר מוגר וישראל סומנה מחדש כמדינה שאין בה סחר בנשים, שונו ההגדרות (למשל נשים נשואות הפונות לעזרת המשטרה מגיעות ליחידות האלמ"ב) ועל כן לא ניתן לראות את המקרים בתוך הסטטיסטיקה הפלילית ומכאן שגם אין התייחסות הולמת לתופעה. כלומר יש מציאות של אי התערבות, למעט מקרים קיצוניים. בעידן שבו התופעה אינה נראית לעין יש להמשיך ולפעול למניעה ולצמצום תופעות שונות של סחר בנשים ובזנות.
14. במציאות של עיוורון לנשים וגם לנוכח הקושי באיתורן ובמתן סיוע להן על פי צרכיהן, עדיין נותר אלמנט אחד שהינו בגדר נעלם, אך הוא זה שמניע את זירת הזנות ביצירת ביקוש לנשים שונות ולנערות. אלמנט זה הוא ה'לקוח'. במקביל לירידה בסחר בנשים החלו לשגשג תופעות של סרסרות ושידול לזנות מכיוון שהביקוש לשירותי מין נותר על כנו. הבעיה המרכזית והעיקרית עליה אין דיון ציבורי מספיק היא קהל הגברים הצורכים שירותי מין והגורמים במישורן לניצולן של נשים בתעשיית המין. עם ירידת הסחר בנשים ומניעתה שבה ונתגלתה במלוא

חומרתה בעיית הזנות המקומית של נשים ובתוכן גם נשים מהגרות הנמצאות כיום בישראל. על כן מן הראוי למקד פעילות הסברתית ותודעתית בלקוחות הזנות הקיימים והפוטנציאלים ולהשקיע משאבים בצמצום הביקוש. 15. מן הראוי לדרוש תקציבים לצורך סיוע לנשים שנמצאות בזנות ובכללן כאלה הרוצות להתחיל בתהליכי שיקום מזנות, או נשים אשר עזבו את מעגלי הזנות בעבר, אך מתקשות עדיין להשתלב בחברה. סיוע לנשים בזנות צריך להינתן לנשים באשר הן ללא שיפוט או דרישה מוקדמת, מתוך ניסיון לסייע להן בהתאם למציאות חייהן, לצרכיהן וליכולותיהן.

16. **נקודה אחרונה ומשמעותית היא היעדר נתונים ברורים בנוגע לתופעה.** לעיתים נראה כי היעדר נתונים הינה חלק ממנגנון המיסוך של התופעה ואי הטיפול ההולם בה. כך, בוועדות כנסת ומשרדים ממשלתיים שונים עולה לא פעם הטענה כי אין נתונים ובהיעדר נתונים קשה להוכיח ולדבר על תופעה שמתקיימת. במקביל גם הניסיון לאסוף נתונים ולחקור את התופעה עלול לייצר בעיות אתיות ומתודולוגיות שאינן עולות בקנה אחד עם טובתן של הנשים עצמן. על כן, יש להמשיך ולאסוף נתונים מתוך מבט רגיש וביקורתי ולתעד את פעילות הארגונים וכל מפגש אפשרי עם הנשים הנעלמות מן העין, על מנת להפוך אותן לנראות.

- אדינו אבבה, ד' (2016). **חשש: זינוק בהיקף הסחר בנשים**. ידיעות אחרונות, 6.3.2016.
- אלמוג, ש. (2008). **נשים מופקרות**. תל אביב: הוצאת האוניברסיטה המשודרת.
- אלרואי, ג' (2013). **זנות וסחר בנשים בארץ ישראל בראשית המאה ה-20**. בתוך: א' הרצוג וא' שדמי (עורכות) **בשר ודמים: זנות, סחר בנשים ופורנוגרפיה בישראל, 73-88**. חיפה: פרדס הוצאה לאור.
- דו"ח על סחר בנשים (2000). אמנסטי אינטרנשיונל, סניף ישראל. תל אביב.
- גור, ע' (2008). **מופקרות**. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- דנציג רוזנברג ה' ולבנקרון נ' (2015). **אלימות הגירתית**. עיוני משפט, ל"ז, 341-388.
- הלר, א' (2003). **ממצאי סקר דעת קהל בנושא הסחר בנשים בישראל: מודעות הציבור ועמדותיו כלפי התופעה ותפיסת הקשר בין הסחר בנשים לבין פגיעה בזכויות אדם**. וועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים. ירושלים: הכנסת מרכז מחקר ומידע. <http://www.knesset.gov.il/mmm/doc.asp?doc=m00693&type=pdf>
- המרמן, א' (2004). **במחוזות זרים: סחר בנשים בישראל**. תל אביב: עם עובד.
- הקר, ד' וכהן, א' (2010). **דו"ח מחקר: המקלטים בישראל לנשים ולגברים שורדי סחר בבני אדם**. תל אביב: מוקד סיוע לעובדים זרים ועמותת קש"ת.
- ונדרברג, מ' (1997). **הברחת נשים לישראל וזנות בכפייה**. ירושלים: דו"ח שדולת הנשים.
- ורצברגר ר' וברק א' (2002). **הבאת כלות מאוקראינה: מוגש לוועדה לקידום מעמד האשה**. ירושלים: הכנסת מרכז מידע ומחקר.
- טרואן, י' (2008). **הפסיקה בתיקי סחר בנשים בשנים 2001-2006: נתונים מספריים**. ירושלים: הכנסת, מרכז מידע ומחקר.
- לבנקרון, נ' ודהן, י' (2003). **אישה עוברת לסוחר סחר בנשים בישראל**. תל אביב: טופ פרינט.
- http://www.hotline.org.il/hebrew/pdf/Women_as_Commodities_Trafficking_in_women_in_Israel_2003_Heb.pdf
- לבנקרון, נ' (2013 א). **זנות וסחר בנשים: מיתוסים ומציאות**. בתוך ע' וילמובסקי וט' תמיר (עורכות). **נשים בישראל בין תיאוריה למציאות: מגמות, שינויים ונתונים**. תל אביב: שדולת הנשים.
- לבנקרון, נ' (2013 ב). **מה לה לסטודנטית למשפטים בבית זנות? הרהורים על קליניקות משפטיות, שוטרים ונשים העוסקות בזנות**. המשפט, י"ז, 1, 161-208.

לבנקרון , נ' (2013 ג). הלקוח הישראלי. בתוך א' הרצוג וא' שדמי (עורכות). **בשר ודמים: זנות, סחר בנשים ופורנוגרפיה בישראל** עמ' (143-164) חיפה: פרדס.

מזרחי, ש' (2013). **התוכנית הבין משרדית לטיפול בצעירות ונשים במעגל הזנות: מוגש לוועדת המשנה למאבק בסחר בנשים ובזנות**. ירושלים: הכנסת, מרכז המידע והמחקר.

לי, ו' (2013). כלות בהזמנה. בתוך שטח הפקר הבלוג של ורד לי . / <http://blogs.haaretz.co.il/veredlee/88>

סנטו י', כרמלי א' (2016). **הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל**. תל אביב: מדינת ישראל, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, המשרד לביטחון הפנים.

ספרן ח' וחייקין ר' (2013). בין סחר בנשים לזנות: גלגולו של מאבק חברתי. בתוך: א' הרצוג וא' שדמי (עורכות). **בשר ודמים: זנות, סחר בנשים ופורנוגרפיה בישראל**, 237-258 . חיפה: פרדס הוצאה לאור. עיצוני, ל' (2013). השינוי המשפטי בעבירות סחר בנשים בישראל: העתיד המעשי עובר דרך התיאוריה. **שערי משפט ו'**, 161-220.

רבינוביץ', מ' (2013 א). **סקירת פעילות של מדינת ישראל בתחום המאבק בסחר בבני אדם: הטיפול בתופעת הסחר בנשים**. ירושלים: הכנסת, מרכז המידע והמחקר.

רבינוביץ', מ' (2013 ב). **ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל: מוגש לוועדת המשנה למאבק בסחר בנשים ובזנות**. ירושלים: הכנסת, מרכז המידע והמחקר.

רוזובסקי, ק' (2015). **אשה שבעלה החזיקה בתנאים קשים חולצה ע"י ארגון "אשה לאשה"**. מעריב און ליין <http://www.maariv.co.il/news/israel/Article-470240> 31.5.15

רוזן ס' וקוטנר ס' (2016). **סחר בבני אדם בישראל: דו"ח מעקב שנתי 2015**. תל אביב: המוקד לפליטים ולמהגרים.

Altman, D. (2001). *Global Sex*. Chicago: Chicago press.

Bertone, M. A. (2000). "Sexual Trafficking in Women: International Political Economy and the Politics of Sex". *Gender Issues*, 18(1), pp. 4-22.

Blevins K. R. & Holt T.J. (2009). Examining the Virtual Subculture of Johns. *Journal of contemporary Ethnography*, 38 (5), 619-648.

Chaikin, R. & Safran, H. (2011). "Immigration, Women and Prostitution: the Case of Women from the Former Soviet Union in Israel", in Dalla, J., Baker, L. M., R. L., DeFrain & C. Williamson (Eds.) *Global Perspectives on Prostitution and Sex Trafficking* pp. 203-222. Lexington Books.

Department of State, 2016. Trafficking in Person Report 2016. United State of America. Retrived from: <https://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf>

Efrat, A. (2015). Global Efforts against Human Trafficking: The Misguided Conflation of Sex, Labor, and Organ Trafficking," **International Studies Perspectives**, 1-22

Farley, M., Cotton, A., Lynne, J., Zumbek, S., Spiwak, F., Reyes, M.E., Alvarez, D., Sezgin, U. (2003) Prostitution and Trafficking in 9 Countries: Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder. **Journal of Trauma Practice** 2 (3/4): 33-74.

Halley, J., Kotiswaran, P., Shamir, H. & Thomas C. (2006). From the International to the Local in Feminist Legal Responses to Rape, prostitution/Sex Work and Sex Trafficking: Four Studies in Contemporary Governance Feminism. **Harvard Journal of Law & Gender**, 29(2), 335-423

Holt T.J & Blevins K.R. (2007). Examining Sex Work from the Customer's Perspective: Assessing Johns Using On-Line Data. **Deviant Behavior**, 28, 333-354.

Hughes, D.M. (2000). The Natasha trade: The transnational shadow market of trafficking in women. **Journal of International Affairs**, 53 (2), 625-651.

Levenkron, N., (2007). "**Another Delivery from Tashkent.**" Policy Paper no.5. Tel-Aviv: Top-Print.

Lokshin, M. & Popkin, B.M., (1999). Emerging underclass in Russia: income dynamics, 1992–1996. **Journal of Economic Development and Cultural Change** 47 (4), pp. 803–829.

Milrod, C. & Martin, M. (2012). The Hobbyist and the Girlfriend Experience: Behaviors and Preferences of Male Customers of Internet Sexual Service Providers. **Deviant Behavior**, 33(10), 792-810.

Quinn J.F. and Forsyth C.D. (2005). Describing Sexual Behavior in the Era of the Internet: A Typology for Empirical Research. **Deviant Behavior**, 26(3), 191-207.

Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: **Trafficking in persons Report (2001)**. **Trafficking in Persons Report (TIP)**. <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2001/index.htm>

من شُقق مغلقة إلى الحيز العام: ظاهرة الإتجار بالنساء وتسلسلها في الماضي والحاضر

مختصر

منذ بداية سنوات التسعين، وحتى منتصف سنوات الألفين، كانت دولة إسرائيل تعتبر مقرًا رئيسيًا للإتجار بالنساء اللواتي قُدمن من الاتحاد السوفييتي سابقًا.

منذ سنة 2007 انخفض مستوى ظاهرة الإتجار بالنساء بشكل ملحوظ، وفي سنة 2012 وصلت إسرائيل إلى مرتبة عليا في سلم تقرير قسم الدولة الأمريكية، والتي تتعقب ظاهرة الإتجار في دول العالم المختلفة. يهدف هذا التقرير إلى استعراض المناهضة الجماهيرية ضد الإتجار بالنساء داخل إسرائيل في سنوات الألفين والإشارة إلى إنجازاتها وإسقاطاتها.

إضافة إلى ذلك، وعلى ضوء الادعاءات التي تُظهر انخفاضًا في الظاهرة بموجب التجربة على أرض الواقع، يهدف هذا التقرير أيضًا إلى بناء إطار لمفردات جديدة، يقوم بفحص الوضع الحالي من أجل الاستمرار في إضاءة نقاط لا يراها المجتمع البشري بما يتعلق بالعنف واستخدام النساء "كسلعة جنسية".

على ضوء هذا العرض، فمن الممكن القول إن المكافحة ضد الإتجار بالنساء بشكلها العيني، والتي جرت في بداية سنوات الألفين، حصدت نجاحًا ما، وذلك نتيجة للتعاون الذي جرى بين منظمات لحقوق الإنسان وبين الدولة، ودولة إسرائيل، مثال على ذلك، حيث صعدت في سلم تقرير قسم الدولة الأمريكية إلى أعلى المستويات.

إن التصريح القائل بأنه ليس هناك إتجار بالنساء داخل إسرائيل، والذي تصرّحه إسرائيل بشكل رسمي، يتلقى شرعية على ضوء ما يجري على أرض الواقع. يظهر اليوم أن ظواهر الإتجار بالنساء المزعومة، والتي رصدناها في الماضي، غير موجودة اليوم. ومع ذلك، فإنه من غير الممكن أن نغض الطرف وتتجاهل السبل الجديدة لظاهرة الإتجار، والصلة الوثيقة التي تربطها بظاهرة الدعارة المحلية.

وبذلك، فقد استعرضت السبل الجديدة لظاهرة الإتجار، كتوسّع في صناعة الجنس المحلية، وإدخال نساء إلى حدود إسرائيل بواسطة تأشيرات دخول سياحية، جلب نساء بواسطة عقد القران واستغلال النساء الأجنبات واللاجئات. يظهر أنه

وعلى أعقاب تقليص الإتجار، كما كانت معروفة، أدى إلى توسع حلبة الدعارة المحلية، التي تستمر النساء الإسرائيليات بالدخول إليها كل يوم، ومن بينهن مهاجرات الاتحاد السوفيتي سابقًا، نساء عربيات، مغايرات الجنس، قاصرات ورجال أيضًا.

بالإضافة إلى ذلك، فإن من الجدير الاهتمام بظاهرتين، الأولى دخول نساء إلى البلاد مع تأشيرات دخول سياحية لمدة زمنية قصيرة والآخرى، استيراد نساء لإسرائيل كعرائس، يصبحن أحيانًا عرضة لاستغلال جنسي وضحايا حالات عنف. ظاهرة أخرى التي تستحق الانتباه، وهي وجود نساء في البلاد لسنوات طويلة، منذ أن تم الإتجار بهنّ، ونساء أخريات يطالبن بملجأ بعد أن تمّ اغتصابهنّ، ومررن بالتنكيل في مخيمات التعذيب في سيناء، بحيث يضطر جزء منهنّ لدفع دية، والبقاء على قيد الحياة بواسطة العمل في الدعارة.

في جميع هذه الأحوال، تظهر النساء بشكل شفاف وغير مرئيات، ودون مكانة كمواطنات سويات، مما يجعلهنّ عرضة للتهديد في حياتهنّ، وعرضة للاستغلال الجنسي من خلال الإتجار بهنّ جنسيًا.

لا بدّ من الاستمرار في التعاون بين المنظّمات والمؤسسات الحكومية، كوزارة القضاة والشرطة والنيابة العامة، وذلك في سبيل دحر ظاهرة الدعارة من خلال تقديم أفضل المساعدات للنساء، وفهم تركيبة حلبة الدعارة اللاتي تعيش داخلها النساء على اختلاف أسبابها.

يجب إرفاق عناصر أخرى لمناهضة ظاهرة الإتجار كوزارة السياحة، وزارة الداخلية، سلطة المطارات وغير ذلك. بالطبع، فإنّه لا بدّ أيضًا من إظهار عناصر لها دور في هذه الظاهرة، كالتقوادين ودوافعهم المادية فيما يتعلّق بالإتجار والدعارة، ومستهلكي الجنس الذين يدفعون عجلة هذه الصناعة إلى الأمام ويقعدونها من خلال استغلالهم لوضع النساء، ولا يتلقون أيّ لجم أو تحذير.

وبالإضافة الى ذلك، فإنّه من المهمّ تسليط الضوء على حلبات جديدة تمارس فيها الإتجار بهدف الدعارة، بحيث تخلق لها مصداقية كحلبة الافتراضية، والأحياز الأخرى التي تمارس بها الدعارة بشكل فعلي كنوادي التعريّ، شقق سرية، نوادٍ للتدليك، مرافقة تمنح خدمات جنسية وممارسة الدعارة في الشوارع.

منذ بداية سنوات التسعين وحتى منتصف سنوات الألفين، كانت دولة إسرائيل إحدى الدول التي تعتبر مقرًا رئيسيًا للإتجار بالنساء اللواتي قُدمن من الاتحاد السوفيتي سابقًا. وفي تلك الفترة تطوّرت وسائل مختلفة لنشر صناعة الجنس، في المدن المركزية في إسرائيل؛ كالشقق السرية والصالونات الجنسية المختلفة، وخدمات المرافقة الجنسية، التي أخضعت واستغلت نساء قُدمن من شرق أوروبا، بهدف الربح أكثر مما كنّ يتقاضين في بلادهنّ.

قسم من النساء قُدمن إلى إسرائيل كضحايا الإتجار، والقسم الآخر هاجر إلى إسرائيل، وانزلق داخل حفرة الدعارة، حتى قُبيل وصولهنّ (سفران وحاكين، 2013). ووقعت نساء كثيرات أُحضرن إلى إسرائيل، داخل دائرة العنف الشرسة، على يد القوادين وتجار الجنس، كيفما وصفت إيلانا هيرمن (2004) سيرة حياتهنّ، وخلال فترة عودتهنّ إلى بلادهنّ الأصليّة.

كانت ظاهرة النساء داخل إسرائيل تعدّ جزءًا من الازدهار المحدد في الإتجار بنساء ذوات بشرة بيضاء في جميع أنحاء العالم الغربي. إذ كانت تتعلّق بشكل غير منفصل في البنية الرجالية، وحاجة الرجال للسيطرة على نساء فقيرات من بلدان تفتقر إلى الموارد. (Bertone, 2000 ; Hughes, 2000)

وكذلك تطوّرت صناعة الجنس العالميّة كمنتوج، ضمن عمليّات العولمة التي صنعت سوقًا تجاريًا وثقافيًا عالميًا متجانسًا، والذي أفرزت من خلاله أسواق جنسيّة بمتناول اليد، تقدّما نساء أجنبيّات وعليها طلب شديد للخدمات الجنسيّة. Altman, (2001)

وساهم تفهقر الاتحاد السوفيتي والانهارات الاقتصادية والاجتماعية التي رفقته، إلى ظهور هذه الظاهرة على المدى الكبير، بالإضافة إلى هجرة أكثر من مليون شخص داخل إسرائيل، كما أتاحت بدورها دخول التجار والضحايا على حدّ سواء، وعلاوة على ذلك، فقد ساهمت الشرعية داخل المجتمع الإسرائيلي على اقتناء خدمات جنسية بالمال، على تطوّر هذه الظاهرة، بجانب عدم أكثرث المجتمع، وجهله بهذه الظاهرة. (وندربرج، 1997؛ لبنكرون ودهن، 2003؛ Safran & Chaikin, 2011)

منذ عام 2001، تمّحور مشروع "امرأة لامرأة" بمناهضة الدعارة والاتجار بالنساء، وذلك من خلال العمل مع نساء تمّ الإتجار بهنّ، والحدّ من تفشي هذه الظاهرة، خلال سنوات عمل هذا المشروع. وقد وصلت توجّحات وقدمت استجابات ودعم،

إلى ما يقارب الـ1600 امرأة تمّ الإتجار بهنّ في إسرائيل، أغلبهنّ شابات تتراوح أعمارهنّ بين 19 عامًا و 33 عامًا، ونصفهنّ أمهات أحاديّات الفرد؛ منفصلات أو مطلّقات.

لم تعي أغلب النساء أنّهن مقبلات على العيش في ظروف استغلالية للغاية في سوق الجنس، ولم يتصوّرن أنّ هذا هو القدر الذي ينتظرهن.

إنّ أغلب النساء اللواتي جئن للحصول على مساعدة في نطاق المشروع منذ عام 2011، كنّ من أوروبا الشرقية: أوكرانيا وروسيا وروسيا البيضاء (بلاروسيا) ومولدوفا، ومن أماكن أخرى (سفران وحاكين، 2013).

كما توجر بنساء أخريات في الدعارة داخل إسرائيل، كالنساء اللواتي تمّ إحضارهنّ من دول آسيوية في المنطقة السوفيتية، إذ كان أغلبهنّ من أوزباكستان، وبعضهنّ من كزاخستان، ونساء أخريات كنّ مواطنات من دول البلطيق، أو دول لم تكن ضمن الاتحاد السوفيتي، وقعن في مصيدة الإتجار، لكنّ عددهنّ كان قليل جدًّا.

تمّ نقل النساء القادمات من الاتحاد السوفيتي سابقًا للإتجار بهنّ إلى إسرائيل، عبر طريقين أساسيين: الطريق الأول هو طريق "أرض/بلاد معبر"، مثل مصر التي اجتازتها أغلب النساء مرورًا إلى إسرائيل، والثانية كانت الأقلّ انتشارًا، حيث وصلت النساء بواسطة طائرة مباشرة من بلادهنّ إلى إسرائيل (لبنكرون ودهن، 2003)، والطريق الثالثة المنتشرة بشكل ضئيل جدًّا، كانت عبر البحر وعلى متن سفن خاصة، بحيث تمّ تهريب النساء وهنّ مقيدات داخل أقفاص في حجرة المرساة (سفران وحاكين، 2013).

بحسب تقديرات الشرطة، فإنّ خلال سنة 2002 تواجدت داخل إسرائيل ما يعادل الـ1000-3000 امرأة أجنبية تمّ الإتجار بهنّ بهدف العمل في الدعارة، وعملت داخلها ما يعادل الـ300-400 "صالونات مرافقة جنسية" و"بيوت دعارة" (ريبنوتش، 2013).

منذ مطلع سنة 2007، نرى وبشكل ملموس انخفاضًا في نسب ظاهرة الإتجار بالنساء، وذلك على ضوء نجاح عمل المناهضة ضدّ الإتجار بالنساء، والتي قيّدت خلال السنوات 2001-2006، على يد تنظيمات نسائية، ومنظمات لحقوق الإنسان، بالتعاون مع عضوات الكنيسة زهافاجلون، ومن تمّ الحصول لاحقًا على تعاون الشرطة والنيابة العامة ووزارة القضاة، ووزارة الرفاه والخدمات الاجتماعية (سفران وحاكين، 2013).

وخلال هذه السنوات، ظهر مجدداً الادعاء القائل إنه "لا يوجد إتهام بالنساء في إسرائيل"، وهذا بسبب أن ظواهر الإتجار التي عُرفت في بداية سنوات الـ2000 تقلصت، ونظراً لذلك أنها اختفت. والدليل على ذلك تقرير قسم الدولة الأميركية لسنة 2016، والذي يجدد أن دولة إسرائيل تقف بشكل كامل حسب المعايير الأولية/المتدنية، في القضاء على ظاهرة الإتجار بالإنسان، وأن الحكومة الإسرائيلية من خلال جهودها العليا، تستمر في تشخيص ومنح خدمات الحماية لضحايا كل أنواع الإتجار. (Department of State, 2016)

بالإضافة إلى ذلك، فإنّ تقليص ظواهر الإتجار كما كانت مألوفة، دفع إلى ظهور أنماط جديدة وذكية لاستغلال نساء بهدف الدعاية، لذلك فإنّه من المناسب استعراض العمل الجماهيريّ ضد الإتجار بالنساء والإشارة إلى إنجازاته وإسقاطاته، إلى جانب بناء إطار لمفردات جديدة لفحص الوضع الراهن من أجل الاستمرار وتسهيل الضوء على أمور مجتمعية عمياء فيما يتعلق بالعنف والاستغلال الموجه ضدّ النساء على إعتبارهنّ "سلع جنسية"²⁰.

ملخص وتوصيات للعمل مستقبلاً

إنّ المناهضة العينية ضدّ الإتجار بالنساء، والتي جرت في بداية سنوات الألفين، حصدت على نجاح ما، نتيجةً لتعاون تمّ بين تنظيمات لحقوق الإنسان والدولة. وصعدت دولة إسرائيل سلم ضمن تقرير قسم الدولة الأميركية حتى أعلى الدرجات. يُسمع التصريح القائل، إن إسرائيل خلت من الإتجار بالنساء في أوساط العناصر الرسمية، بحيث يستمدّ شرعيته على ضوء الوضع القائم. وكما يظهر اليوم، فإنّ الظواهر المؤلمة بالإتجار بالنساء والتي رصدناها في الماضي، لم تعد موجودة اليوم. ومع ذلك، فلن نستطيع أن نغمر الطرف وأن نتجاهل معالم الإتجار الجديدة والعلاقة الوطيدة بين هذه الظاهرة وظهور الدعاية المحلية. يجب الاستمرار في التعاون بين التنظيمات والمؤسسات الحكومية، كوزارة القضاة والشرطة والنيابة العامة، وذلك من أجل محاربة ظاهرة الدعاية وتقديم أقصى يد العون للنساء، ومن خلال إغارة الانتباه لهذه النقاط الآتية:

²⁰تمحور هذا التقرير حول الإتجار بالنساء. ومع ذلك، فإنّ ظاهرة الإتجار بالإنسان واسعة النطاق ومنتشرة في جميع أرجاء العالم، وخصوصاً داخل إسرائيل، ولديها وجوه مختلفة. للتوسع في موضوع ظاهرة الإتجار، شاهدوا تقرير عن الإتجار بالإنسان في إسرائيل لعام 2015 لمركز اللاجئين والمهاجرين (روزن وكوتنر، 2016)، شاهدوا أيضاً معطيات من موقع المركز:

من المهدد والمناسب الاستمرار على وضع موديل/نموذج للتعاون بين تنظيمات حكومية وتنظيمات غير حكومية فيما يتعلق بجميع المشاكل الاجتماعية عمومًا، ومشاكل النساء على وجه التحديد، والاستزادة المعرفية عبر نجاحات المناهضة. ومع ذلك، يجب التشديد على أن الدافع وراء عمل هذه المؤسسات الرسمية هو المصلحة الدولية والسياسية، وليس شعورها بالقلق والاهتمام إزاء النساء من منظور نسوي عالمي، يرى ويعي كيفية استغلال النساء على يد الذكورية، بل معظم تمحورها بالذات حول نضالات قضائية تتعلق بسنّ القوانين لا في تغيير فكري يخصّ نساء ضحايا عصر الإتجار.

توسّعت حلبة الدعارة المحلية ودخلت إليها نساء إسرائيليات، من ضمنهن مهاجرات من الإتحاد السوفيتي سابقًا، نساء عربيات، مغايرات الجنس، قاصرات، ورجال، وغير ذلك. حقل الدعارة حقل مكّون من عدّة أصوات لنساء ولآخرين. يجب التعامل معه دون تجاهل تركيبته، كما أنه من الجدير الحذر في عدم تبني مواقف فوقية جازمة، قد تكون السبب في الإساءة للنساء.

وفي الوقت نفسه، فإنّه من المهمّ إضاءة الأماكن بشكل حازم ودون تردد، والتي تسيء الدّعارة من خلالها لكرامة النساء العاملات داخلها، ولا تمنح للنساء حرية الاختيار بالمفهوم الليبرالي، وتشوهن التسبل التي تظهر من خلالها النساء في المجتمع. ولذلك يكون الحلّ بواسطة تغيير اجتماعي جذري، إلى درجة القيام بثورة على علاقات القوى الجندرية والطبقية، نتيجة للمناهضة ضدّ ظواهر اجتماعية منتشرة، مثل العنف ضد المرأة، أو قمع جنسيتها، أو مناهضة الفقر.

لكن وبحسب الوضع القائم، علينا أن نطمح لصنع ثورة، لكن علينا العمل أيضًا بصورة فعلية من أجل النساء من خلال إنصات وتعاون متبادل معهنّ، وإعطاءهن الاحترام لرغباتهن فيما يتعلق بشروط حياتهنّ.

من المهمّ معرفته أنّه ما زالت هناك نساء تدخل إلى نطاق إسرائيل، لكن بطرق رسمية وبشكل قانوني وفي سبيل أن استخدامهنّ في الدّعارة. كما أنّه من المهمّ إغارة الانتباه إلى ظاهرتين: دخول نساء إلى البلاد بواسطة تأشيرات دخول سياحية لفترات وجيزة تحت غطاء أمّهنّ عرائس، بحيث يقعن غالبًا ضحايا للاستغلال الجنسي والعنف.

ظاهرة أخرى التي تستحقّ الانتباه، وهي وجود نساء في البلاد سنوات طويلة منذ أن تمّ الإتجار بهنّ، ونساء أخريات يطالبن بملجأ بعد أن تمّ اغتصابهنّ، ومررن بالتنكيل في مخيمات التعذيب في سيناء، بحيث يضطر جزء منهن لدفع دية، والبقاء على قيد الحياة بواسطة العمل في الدّعارة. في جميع هذه الأحوال، تظهر النساء بشكل شفاف وغير مرئيات، ودون مكانة كمواطنات سويات، مما يجعلهن عرضة للتهديد في حياتهن وعرضة للاستغلال الجنسي من خلال الإتجار بهنّ جنسيًا.

يجب زيادة الطرق التي تساعد على رؤية النساء، ومحاولة الوصول إليهن وتقديم يد العون لهنّ، كلّ واحدة بموجب ظروف حياتها وسياق قصتها الخاصّة التي دفعتها للقدوم إلى إسرائيل. يجب الاستمرار في التعامل معهنّ كضحايا الاستغلال والإتجار واقتراح المساعدة عليهنّ من باب الشعور بالمسؤوليّة، قبل طردهنّ إلى بلادهنّ.

فيما يتعلّق بالنساء اللواتي يصلن إلى إسرائيل بهدف العمل في الدّعارة، وبالذّات من دول أُلغيت تأشيرة دخولها، وتعتبر مشجّعة للإتجار، يجب فحص إمكانية إجراء لقاءات مساعدة للنساء لا تشمل فقط تشخيص، وتأخير أو طرد، بل أيضا لقاءات من أجل مساعدة وإعطاء جواب لاحتياجات النساء وفحص وجود حالات ضائعة أخرى معهنّ.

من المناسب الاستمرار في دمج وحشد العاملين في فرع السياحة لمناهضة الإتجار من حيث التشخيص، المنع وكتابة تقارير وغير ذلك.

من المهمّ إنارة الأماكن، مثل أندية التّعرّي ونوادي خدمات المرافقة الجنسيّة، بحيث إن وجدت امرأة هناك تحمل تصريح دخول سياحيّ وتعمل داخله، فإنّه من المهمّ فحص التفاصيل بشكل جذري، هل تعمل المرأة ضمن إتجار أم لا.

هناك أهميّة فائقة في التعامل مع ظاهرة "استيراد عرائس"، كظاهرة تمكّن بشكل كبير الإتجار بالنساء (والأطفال)، وعلى الحدّ من المخاطر التي تكمن للنساء. فعلى سبيل المثال، يجب على وزارة الداخليّة أن تمنح استجابة لحقوق هؤلاء النّساء، من حيث تمكينهنّ على البقاء هنا عندما لا يقيّن على علاقة مع أزواجهنّ.

من المناسب إعطاء حقوق لهؤلاء النسوة والتوضيح لهنّ بموجب القانون وبلغتهنّ، جميع حقوقهن منذ يومهم الأوّل فور وصولهن إلى البلاد. ومن المهمّ تزويدهن بمجمل الطرق في حالة اعتداء الزوج عليهنّ أو في حالة تنكيلاه بهنّ، بالإضافة إلى توفير العناوين وأرقام الهواتف لمؤسسات وتنظّمات تقدم لهن يد العون، كيلا يشعرن أنّهن وحيدات. من المهمّ أخبارهن ومساعدتهن بلغتهن بالقدر المستطاع.

من المهمّ إبلاغ الشرطة وعناصر تطبيق القانون الأخرى، وعلى وجه التحديد المحققات في قضايا العنف داخل العائلة في الشرطة، بصدد خطورة وضع النّساء غير المواطنات الإسرائيليّات، والمتزوّجات لمواطني الدّولة، بحيث أنّهن ضحايا الإتجار ولسن فقط "نساء معتقات". في حالة تقديم طلب لإلغاء تأشيرة الدّخول، فإنّه من المهمّ التواصل مع النّساء والتأكّد أنّ مجوزتهنّ قدرة على العيش، هنّ وأولادهنّ في ظروف حياة جيّدة.

من المناسب فحص دور التجار الذين أصبحوا فيما بعد قوادين مجددًا، لكنهم يختفون عندما يقدم النساء ضدهم بلاغاً لدى الشرطة. يعمل هؤلاء القوادين بواسطة طرق ذكية وتحت تغطية لمنظومات رسمية، يستغلون النساء من خلالها، مما يحولهن لمتعلقات بهم، ويخلقون المناخ الجيد من أجلهن، لإيهامهن أنهن صاحبات القرار ولديهن حرية الاختيار. يستخدم هؤلاء القوادين التهديدات المالية التي يبتزون بها النساء، خاصة النساء اللواتي يعانين من ديون متراكمة في بلداهن أو هنا. وفي حالة كان لدى المرأة أولاد هنا أو في بلادهن، فإن القوادين يستخدمونهم كأداة للضغط النفسي على النساء، وجزء ذلك تشعر النساء بالخوف والرغبة من عزلهن عن أولادهن، بسبب بلاغات كاذبة لسلطة الرفاه الاجتماعي.

يجب تركيز الجهود لمعرفة ماذا يجري في حلبة الدعارة والاتجار ومنع انتشارها عبر الفضاء الافتراضي. إن تطوّر شبكة الإنترنت غير وجه الدعارة والاتجار التي تدار أغلبها من خلالها، وسهّلت التواصل بين النساء وإحضارهن للبلاد بطرق قانونية، كما خلقت شرعية لاستهلاكهن كمنتوج، أو كمنحاحات الخدمات "للزبائن".

من المهم تسليط الضوء على نقاط أخرى، قد تقع النساء من خلالها كضحية لحلبات جنائية تدار برعايتها الدعارة والاتجار. فالنقل إلى شقق سرية وفنادق (أو استئجار غرف لساعة)، أدى إلى جعل القوادين غير المسؤولين بشكل مباشر عن ذلك، لتواجد "موظفة" فيها تصرّح بدلاً عنهم بأنها صاحبة المكان، فتقبض عليها الشرطة لكونها هي المسؤولة وليس هم. بهذه الطريقة يصعب الوصول إلى نساء يعشن بخطر.

ويصدد تطبيق القانون، نرى أنه ورغم جهود عناصر تطبيق القانون، والرغبة الشديدة في ذلك فيما يتعلق بالظاهرة، وبما أنه قضي على الاتجار وتم الإعلان عن دولة إسرائيل بأنها "نظيفة" من الاتجار بالنساء، فقد تغيرت التعريفات، (فمثلاً، نساء متزوجات يتوجهن لتلقي المساعدة على يد الشرطة، يصلن إلى وحدات للعلاج في قضايا العنف داخل العائلة)، لذا فمن غير الممكن أن نتعامل مع الحالات ضمن الإحصاء الجنائي، ولذلك فإنه لا يوجد تعامل لائق لهذه الظاهرة. أي أن هناك واقع يخلو من التدخل، سوى في حالات متطرفة. في عصر تكون الظاهرة فيه غير مرئية، يجب الاستمرار والعمل فيه من أجل منع وتقليص حجم ظواهر مختلفة للاتجار بالنساء والدعارة.

ما زال هناك عنصر واحد يعدّ في حدود المجهول ضمن واقع أعمى لشؤون المرأة، وإزاء صعوبة في إيجاد النساء ومددّ العون لهنّ بموجب احتياجهنّ، إلا أنه هو الذي يدير عجلة الدعارة من خلال خلق فرص لعمل نساء أخريات وصبايا، وهذا العنصر هو "الزبون".

أمام انخفاض نسبة الإتيار بالنساء، بدأت ظواهر القوادة وإغراء النساء للعمل بالدعارة بالازدهار، وذلك لأن الطلب لخدمات جنسية بقي على ما هو. إن المشكلة الجوهرية التي لا تتبر نقاش جاهيري كاف هي جمهور الرجال الذين يستهلكون خدمات جنسية، ويسببون بشكل مباشر باستغلال النساء في صناعة الجنس. مع انخفاض نسبة الإتيار بالنساء ومنعها، ظهرت وبشكل حاد جداً مشكلة الدعارة المحلية للنساء، من ضمنهن نساء مهاجرات يعشن اليوم داخل إسرائيل. لذا فمن المهم بناء فعالية توضيحية من أجل رفع الوعي لدى زبائن الدعارة الحاليين والمستقبلين، والاستثمار في موارد من أجل تقليل الطلب على الدعارة.

من المناسب المطالبة بالميزانيات من أجل مساعدة النساء اللاتي يعملن في الدعارة، خاصة من ترغب من ترغب منهن في البدء بعملية تحسين أدائها في الحياة، بعيداً عن الدعارة، أو من تركت دوائر الدعارة في الماضي، لكنها ما تزال تجد صعوبة في الانخراط داخل المجتمع. يجب تقديم مساعدة للنساء العاملات في الدعارة دون حكم أو طلب مسبق، ومن باب مساعدتهن في حياتهن، واحتياجاتهن وقدراتهن.

أمر آخر هام، هو عدم وجود معطيات واضحة تحدد الظاهرة. أحياناً، حيث نرى أن عدم وجود معطيات، هو عبارة عن جزء من منظومة تخفي الظاهرة ولا تعالجها بالشكل اللائق. فيظهر في لجان الكنيست والمكاتب الحكومية المختلفة الادعاء القائل إنه لا توجد معطيات حول الظاهرة، وبسبب النقص في المعطيات، يصعب إثبات الظاهرة والحديث عنها. وفي المقابل فإن جمع المعطيات ودراسة هذه الظاهرة، قد يخلق مشاكل أخلاقية ومنهجية لا تصب في مصلحة النساء. لذا فلا بد من الاستمرار على جمع معطيات من منظور متعاطف وناقذ، وتوثيق نشاطات التنظيمات، وكل لقاء محتمل مع نساء مغيبات غير مرئيات من أجل أن يصبح مرئيات.

From Locked Apartments to the Public Space: The Phenomenon of Trafficking in Women

Translation into English: Khulud Khamis

Abstract

From the early 1990s up to the middle of the first decade of the twenty-first century, Israel had been one of the main destination countries for trafficking in women from the FSU (Former Soviet Union). In 2007, a drastic drop was registered in the phenomenon, and in 2012, Israel received the highest rating in the US Department of State Trafficking In Persons report (TIP), which monitors trafficking in countries around the world. The aim of this report is to present a review of the public struggle against trafficking in women during the first decade of the 21st century, and to delineate its successes and implications. In light of the claims about decline in the phenomenon and in light of the accumulated field experience, this report also aims to establish a new conceptual framework for examining the current situation in order to continue uncovering the social blind spots in regard to violence and exploitation of women as “sexual commodities.” We can say that the specific struggle against trafficking in women during the first decade of the 21st century achieved certain success due to cooperation between human rights organizations and the state. The State of Israel reached the highest rating in the US Department of State TIP report, and the claim that there is no trafficking in women in Israel is repeated by official bodies and receives legitimacy in light of the situation. Today, it seems that the horrifying phenomena of trafficking in women, which we witnessed in the past, are non-existent. However, we cannot turn a blind eye and ignore the new modes of trafficking and their close connection to local prostitution. Thus, the new modes of trafficking are reviewed here, such as expansion of the local prostitution industry, bringing women into Israel on tourism visas or through marriage, and the exploitation of foreign women and refugees. It seems that as a result of the decrease in trafficking as it was known, the local prostitution scene expanded, and Israeli women entered it, including immigrants from the FSU, Arab women, transgender women, minors, men, and others. In addition, two phenomena requiring attention are women who enter Israel on a tourist visa for short periods of time, and women who are imported into Israel as brides and may often fall victims to sexual exploitation and violence. Another phenomenon is women who have stayed in Israel many years after initially being trafficked, and women asylum seekers who were raped and abused in the torture camps in Sinai, some of whom are forced to pay their ransom money and survive through prostitution. In all these cases, the women are invisible and not recognized as women without citizenship status; therefore, they are vulnerable and exposed to threats on their lives as well as to

sexual exploitation in the sense of trafficking. Thus, we should continue working to reduce prostitution, being aware of the situation of women in prostitution, attentive to their needs, and respecting their wishes regarding their lives. Cooperation between civil society organizations and governmental bodies, such as the Ministry of Justice, police and the state attorney's office should continue in order to fight prostitution, while at the same time providing optimal assistance to women, and understanding the complexity of the scene and its various factors. Additional bodies should join the struggle, such as the Ministry of Tourism, the Ministry of Interior, Airports Authority, and others. Other hidden factors should be pointed at, such as the pimps and their economic motives from trafficking and prostitution, as well as sex consumers, who do not receive any attention as those who are the driving force of the industry by exploiting the situation of women. Additional new scenes where trafficking for prostitution services occurs and is legitimized should be paid attention to, such as the virtual scene and the various spaces where prostitution occurs de facto (brothels, strip clubs, discrete apartments, massage places, and the street).

Introduction

From the early 1990s up to the middle of the first decade of the twenty-first century, Israel had been one of the main destination countries for trafficking in women from the FSU. During that time, various means for sustaining the sex industry developed in Israel's major cities, such as discrete apartments, brothels, massage places, and escorting services, where women who arrived from East Europe countries with the aim of making more money than in their countries of origin were enslaved and exploited. Some of the women arrived in Israel as trafficking victims, while others immigrated to Israel and ended up in prostitution after their arrival (Safran and Chaikin, 2013). Many of the women brought by traffickers and pimps were caught in a cycle of vicious violence, as Ilana Hammerman (2004) described their experiences, including during their journey return to their countries of origin. Trafficking in women to Israel was part of the renewed thriving of trafficking in white women in the Western world, and is directly related to the structuring of masculinity and men's need, in the industrialized and rich world, to control poor women from countries without resources (Bertone, 2000; Hughes, 2000). The world sex industry also developed as a product of the globalization processes, which created a global and unified cultural and commercial market, leading in turn to the creation of accessible sex markets with great demand for foreign women (Altman, 2001). Contributing factors to this phenomenon included, among others, the dissolution of the USSR, the economic and social turmoil accompanying it, and the immigration of over one million people to Israel, making the entrance easier for both traffickers and victims. But what most contributed to the development of this phenomenon is the existing legitimization within Israeli society to buy sex services, as well as the indifference and

ignorance of society regarding its very existence (Vandenberg, 1997; Levenkron and Dahan, 2003; Chaikin and Safran, 2011).

Since 2001, Isha L'Isha's project Fighting against Trafficking and Prostitution in women has focused on working with trafficked women and on abolishing the trafficking phenomenon. Throughout the years, the project assisted approximately 1,600 women who had been trafficked into Israel, most of whom were young women aged 19-33, approximately half of them single mothers, separated, or divorced. Most of these women had not known that they were destined to live under humiliating exploitative conditions in the sex market, and had not imagined what fate awaited them. Most of the women who turned to assistance in the framework of Isha L'Isha's project since 2001 were from Eastern Europe: Ukraine, Russia, Belarus, Moldova, and others (Safran and Chaikin, 2013). In addition, women from Asian countries from the Soviet Bloc had also been trafficked to Israel for prostitution purposes, most of them from Uzbekistan, and some from Kazakhstan. Women from other countries who had fallen into the trafficking trap, but in smaller numbers, are women from the Baltic states or countries that were not members of the USSR. Women trafficked for purposes of prostitution from the Commonwealth of Independent States (CIS), were transferred to Israel through two main channels: through one or more "transit countries," such as Egypt, by which most of the women entered Israel, or through the less common way, a direct flight from their countries to Israel (Levenkron and Dahan, 2003). A third, even less common way, was through the sea on private yachts, where the women were kept and smuggled while confined in the anchor compartment (Safran and Chaikin, 2013).

According to police estimates, between 1,000 and 3,000 foreign women had been trafficked into Israel for purposes of prostitution and worked in 300-400 "brothels" in 2002 (Rabinovitz, 2013A). Beginning from 2007, trafficking in women dropped sharply in light of the struggle led during 2001-2006 by women's and human rights organizations, in cooperation with MK Zehava Gal-On, which ultimately led to cooperation with the police, the state attorney's office, Ministry of Justice, and the Ministry of Social Affairs and Social Services (Safran and Chaikin, 2013).

Since then, the claim that "there is no trafficking in Israel" is repeatedly heard, as trafficking as it was known in the beginning of the first decade of the 21st century has dropped, and it often seems that it has even completely disappeared. As proof, according to the 2016 TIP report of the US Department of State, Israel fully meets the minimum standards for eradicating trafficking in persons, and the State of Israel continues to make efforts to identify and offer protection services to victims of all types of trafficking (Department of State TIP Report, 2016).

Nonetheless, it seems that the decline in trafficking phenomena as they were known, brought with it new and sophisticated patterns of exploiting women for purposes of prostitution. Thus, the public struggle against trafficking in women should be reviewed, pointing at its successes and implications,

as well as establish a new conceptual framework for examining the current situation in order to continue uncovering the social blind spots in regards to violence and exploitation of women as “sexual commodities.”

Conclusion and Recommendations

The specific struggle against trafficking in women during the first decade of the 21st century achieved certain success due to cooperation between human rights organizations and the state. The State of Israel reached the highest rating in the US Department of State TIP report, and the claim that there is no trafficking in women in Israel is repeated by official bodies and receives legitimacy in light of the situation. Today, it seems that the horrifying phenomena of trafficking in women, which we witnessed in the past, are non-existent. However, we cannot turn a blind eye and ignore the new modes of trafficking and their close connection to local prostitution. Cooperation between civil society organizations and governmental bodies, such as the Ministry of Justice, police and the state attorney's office should continue in order to fight prostitution, while at the same time providing optimal assistance to women, and focusing on the following:

1. Continue leading a model of cooperation between governmental and non-governmental organizations in all aspects related to social issues, and specifically to issues of women, while learning from the success of the struggle. In addition, it should be noted that the motivation of official bodies was a political, state motivation, rather than motivation born out of real concern for the women. It was not driven by a global feminist thought on the exploitation of women by patriarchy, and focused mainly on legislative and legal aspects and less on changes in consciousness regarding women victims of trafficking.
2. The local prostitution scene has expanded, and Israeli women entered it, including immigrants from the FSU, Arab women, transgender women, minors, men, and others. The prostitution field is a complex one, composed of various voices of women and others. It should be looked at properly and the complexities should not be ignored. We should be careful not to adopt paternalistic and judgmental attitudes that may be harmful to the women. Alongside this, we should shed light on the places where prostitution harms the women in it, does not enable free choice in the liberal sense for women, and distorts the way all women are perceived in society. The solution lies in deep social change, as deep as a revolution in gender and class power relations as a result of the struggle against broad social phenomena such as violence against women, oppressing their sexuality, and the struggle against poverty. However, given the current reality, we should aim to a revolution, but at the same

time work for women in real time, listening to them and cooperating with them, and respecting their wishes regarding their lives.

3. We should be aware of the fact that women continue to arrive in Israel, albeit in official and legal ways, and continue being exploited in prostitution. Two phenomena that require attention are women who enter Israel on a tourist visa for short periods of time, and women who are imported into Israel as brides and may often fall victims to sexual exploitation and violence. Another phenomenon is women who have stayed in Israel many years after initially being trafficked, and women asylum seekers who were raped and abused in the torture camps in Sinai, some of whom are forced to pay their ransom money and survive through prostitution. In all these cases, the women are invisible and not recognized as women without citizenship status; therefore, they are vulnerable and exposed to threats on their lives as well as to sexual exploitation in the sense of trafficking.
4. Visibility of the women should be increased, and efforts should be made to reach the women and provide them with assistance, each according to her life circumstances and the context in which she came to Israel. They should be treated as victims of exploitation and trafficking and offered assistance out of responsibility, before they are deported back to their countries of origin.
5. Regarding women who arrive in Israel for purposes of prostitution from countries that no longer require an entrance visa to Israel and which are known as countries of origin for trafficking, meetings should be held with the women which do not only entail identification and stay of exit order or deportation, but also meetings for purposes of assistance and meeting the needs of women based on their situation.
6. Efforts should be made to involve and recruit the tourism industry for the struggle against trafficking, including identification of the phenomenon, prevention, reporting, etc.
7. Light should be shed on strip clubs and brothels, and when a woman with a tourist visa is identified in these places, the possibility of trafficking should be thoroughly checked.
8. There is great importance in addressing the phenomenon of "importing brides" (mail-order brides) as one with big potential of trafficking in women (and children) and prevent the threats lurking for women. Thus, for example, the Ministry of Interior must respond to the rights of these women in a way that will enable them to stay in the country without being dependent on their partners. These women should be entitled to rights and they should receive explanation, in their own language, regarding their rights from the first day they arrive. They should be offered the option of reporting if their husband is abusive or does something against the law, and equip them with addresses and phone numbers of institutions and organizations that deal with such issues, so that they do not feel alone. They should receive information and assisted in their own language, according to the need.

9. The police and other enforcement bodies, especially investigators of domestic violence, should be informed regarding the possibility that women who are not citizens which marry citizens may be victims of trafficking in addition to being 'battered women.' If a process for cancelling an application for a visa is initiated, the women should be contacted in order to ensure that they are able to support themselves and provide for their children.
10. The role of traffickers who have become pimps but who continue to be invisible when the women do not report on them should be exposed. These pimps act in sophisticated ways, using official mechanisms and taking advantage of them for the purposes of creating a situation where the women are dependent on them and live under threat, concealed behind a curtain of false sense of free choice. These pimps use economic violence to threaten the women's lives in terms of their debts, which are a result of their life circumstances in their countries of origin or during their journey here. In case the women have children in Israel or in their countries of origin, the pimps use them to emotionally blackmail the women, using the women's fear that their children may be harmed or taken away from them due to false reporting to welfare authorities.
11. There is need for concentrated efforts to monitor the trafficking and prostitution scenes, as well as preventive efforts in the virtual space. The development of the Internet has changed the trafficking and prostitution scene, which is managed largely through the Internet, making contact with women and bringing them to Israel in legal ways easy, as well as legitimization of using women as commodities or as service providers for "customers."
12. There is need to shed light on other contexts in which women may fall victims for criminal scenes, and where prostitution and trafficking are being carried out. The transition to discrete apartments and hotel rooms (or rooms rent by the hour) has led to a situation whereby the pimps are not the direct responsible persons; instead, there is a "secretary" who is claimed to be the owner of the place and who is arrested as the person in charge. Thus, it becomes more difficult to identify the women who are in danger.
13. It seems that despite the efforts of enforcement bodies and the desire to enforce the phenomenon, and since seemingly trafficking has been eradicated and Israel has been marked as a country with no trafficking in women, the definitions have changed (for example, married women who turn to the police are referred to the domestic violence units). Thus, these cases do not appear within the criminal statistics, and therefore are not appropriately addressed. That is, there is a status quo of non-involvement, except for extreme cases. In an era in which the phenomenon is not seen on the surface, efforts need to be invested in preventing and reducing the various phenomena of trafficking in women and prostitution.
14. In a reality of blindness to women and in light of the difficulty in identifying them and providing them with assistance according to their needs, there still remains one hidden element, but which is the driving force behind the prostitution scene to create demand for

different women and girls. This element is the “customer.” Parallel to the decline in trafficking in women, pimping and soliciting for prostitution has increased, as the demand for sex services has not changed. The main and central problem about which there is not enough public discussion is the men who consume sex services and the factors directly responsible for the exploitation of women in the sex industry. With the drop and prevention of trafficking in women, the problem of local prostitution has surfaced in its full severity, including immigrant women who are currently in Israel. Therefore, education efforts need to be invested in the existing and potential prostitution clients and in decreasing demand.

15. Budgets should be allocated to assist women in prostitution, including those who wish to begin a process of rehabilitation from prostitution, or women who left the cycle of prostitution in the past, and are still facing difficulties of integrating into society. Such assistance should be provided to all women, without any judgment or prior conditions, making maximum effort to assist them according to their life circumstances, their needs, and their abilities.
16. A last and significant point is the lack of clear data about the phenomenon. Often, it seems that the lack of data is part of a screening mechanism of the phenomenon and not addressing it appropriately. Thus, in Knesset committees and governmental offices, it is often claimed that there are no available data, and therefore the existence of a phenomenon is difficult to prove. Parallel to this, an attempt to collect data and research the phenomenon may create ethical and methodological problems that are not in line with what is in the women’s best interest. The collection of data thus needs to be carried out employing a sensitive and critical approach, and document the work of organizations as well as every possible encounter with the invisible women, in order to make them visible.